

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

**Η διαμεσολαβητική επίδραση της ευαισθησίας στην απόρριψη στη σχέση
μεταξύ γονικής αποδοχής-απόρριψης και ψυχολογικής ευημερίας**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Σπυρίδου Ραφαηλία

A.M : 2934

Επιβλέπων καθηγητής : Θεόδωρος Γιοβαζολιάς

ΡΕΘΥΜΝΟ

Σεπτέμβριος, 2016

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	3
Εισαγωγή.....	5
Τι πρεσβεύει η θεωρία;.....	5
Γονικό στυλ και αποδοχή-απόρριψη	11
Συμφωνία-ασυμφωνία μεταξύ γονέων στην ανατροφή του παιδιού	14
Γονικό κύρος-εξουσία και αποδοχή-απόρριψη	17
Διαφορές μητρικού και πατρικού ρόλου	20
Γονική αποδοχή-απόρριψη και ευημερία	27
Ευαισθησία στην απόρριψη και ευημερία	31
Γονική αποδοχή-απόρριψη και ευαισθησία στην απόρριψη	36
Η παρούσα έρευνα	38
Μεθοδολογία	40
Δείγμα	40
Διαδικασία	40
Εργαλεία	41
Αναλύσεις δεδομένων	44
Αποτελέσματα	45
Διαφορές ανάλογα με το φύλο	45
Συσχετίσεις	47
Αναλύσεις Παλινδρόμησης- Διαμεσολάβηση	48
Συζήτηση	51
Προεκτάσεις της τρέχουσας έρευνας στη συμβουλευτική πρακτική.....	56
Περιορισμοί έρευνας	58
Βιβλιογραφία	60
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	69

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα διερευνά: (α) αν η γονική (πατρική και μητρική) απόρριψη κατά την παιδική ηλικία οδηγεί σε κακή ψυχολογική προσαρμογή κατά την ενήλικη ζωή καθώς και (β) εάν η ευαισθησία στην απόρριψη, διαμεσολαβεί τη σχέση μεταξύ γονικής (πατρικής και μητρικής) απόρριψης και ψυχολογικής ευημερίας. Το δείγμα αποτελούνταν από 729 φοιτητές (18 έως 25 ετών). Η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω ερωτηματολογίων αυτοαναφοράς για την ενθουμούμενημητρική και πατρική αποδοχή-απόρριψη, την ευαισθησία στην απόρριψη και την ψυχολογική ευημερία. Η έμμεση (διαμεσολάβηση) επίδραση μελετήθηκε μέσω του προγράμματος PROCESS. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η πατρική και μητρική αποδοχή σχετίζεται θετικά με την ψυχολογική ευημερία, δηλαδή όσο πιο αποδεκτικό αντιλαμβάνονταν τα παιδιά τον πατέρα και αντίστοιχα τη μητέρα, τόσο πιο καλά ψυχολογικά προσαρμοσμένα δήλωσαν ότι είναι κατά την νεαρή ενήλικη τους ζωή. Επιπλέον, βρέθηκε η ευαισθησία στην απόρριψη να διαμεσολαβεί μερικώς τη σχέση γονικής αποδοχής-απόρριψης και ψυχολογικής προσαρμογής. Η γονική (μητρική και πατρική) αποδοχή δηλαδή, αυξάνει την ψυχολογική ευημερία μέσω της μείωσης της ευαισθησίας στην απόρριψη.

Λέξεις κλειδιά: γονική αποδοχή-απόρριψη, ευαισθησία στην απόρριψη, ψυχολογική ευημερία, ανάλυση διαμεσολάβησης

Abstract

The present study investigates (a) if parental (maternal and paternal) acceptance-rejection during childhood leads to psychological maladjustment during adult life and (b) if rejection sensitivity mediates the relationship between parental (maternal and paternal) rejection and psychological well-being. The sample was consisted of 729 students (18-25 years old). The data collection was made with self-report questionnaires measuring remembered paternal and maternal acceptance-rejection, rejection sensitivity and psychological well-being. The indirect (mediation) effect was examined using the PROCESS program. Results showed that paternal and maternal acceptance is positive related to psychological well-being, so the more accepted children were perceived to be by their fathers and mothers, the better adjusted psychologically mentioned to be during young adulthood. Furthermore, it was also found that rejection sensitivity mediated partly the relationship between both remembered paternal and maternal rejection and psychological well-being. That means, parental (maternal and paternal) acceptance increases psychological well-being via rejection's sensitivity decrease.

Key words: parental acceptance-rejection, rejection sensitivity, psychological well-being, mediation analysis

Εισαγωγή

Από το 1890 γίνονται εμπειρικές μελέτες για την γονική αποδοχή-απόρριψη. Σήμερα περίπου 2000 μελέτες είναι διαθέσιμες σχετικά με αυτό το θέμα. Μετά από 20 χρόνια ανθρωπολογικής και ψυχολογικής διαπολιτισμικής συγκριτικής έρευνας, που ξεκίνησε ο Rohner, οδήγηθηκε στην θεωρία γονικής αποδοχής-απόρριψης (PARTheory-ParentalAcceptanceRejectionTheory) το 1981.

Η θεωρία αυτή μέχρι να διαμορφωθεί δέχθηκε επιρροές κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970 από τη θεωρία μάθησης, την ψυχαναλυτική θεωρία και τη θεωρία προσκόλλησης. Μετέπειτα το 1980 και 1990 επηρεάστηκε περαιτέρω από τις κοινωνιολογικές προεκτάσεις που πηρέ η έρευνα, εστιάζοντας στην γονική στήριξη. Σημαντικό ρόλο έπαιξε και η πολυετής έρευνα της Baumrind, που εξετάζε τα ειδή γονικών προτύπων, αναζητώντας αυτό που είναι πιο επαρκές για τα παιδιά.

Η θεωρία για την γονική αποδοχή-απόρριψη εστιάζει στην κοινωνικοποίηση και διαρκή ανάπτυξη του ατόμου και προσπαθεί να προβλέψει και να εξηγήσει βασικές αιτίες, συνέπειες και άλλους συσχετισμούς μεταξύ της γονικής αποδοχής-απόρριψης ανά τον κόσμο. Στην προσπάθεια να δοθούν απαντήσεις σε βασικά σημεία διαμορφώθηκαν τρεις υποθεωρίες οι οποίες ενσωματώνονται στην βασική θεωρία (Rohner, Khaleque, & Cournoyer, 2005).

Τι πρεσβεύει η θεωρία ;

Η θεωρία επιχειρεί να απαντήσει σε πέντε κατηγορίες ερωτήσεων που χωρίζονται σε τρεις υποθεωρίες. Αυτές οι υποθεωρίες περιλαμβάνουν την υποθεωρία προσωπικότητας (personalitysubtheory), την υποθεωρία της αντιμετώπισης/διαχείρισης (copingsubtheory) και την υποθεωρία των κοινωνικό-πολιτισμικών συστημάτων (socioculturalsystemsubtheory).

Στην υποθεωρία προσωπικότητας της PARTheory υπάρχουν δύο βασικά ερωτήματα. Πρώτον, εάν η ψυχολογική προσαρμογή των παιδιών ανεξάρτητα από διαφορές

στον πολιτισμό, την εθνικότητα, τη φυλή, το φύλο, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, ή άλλες τέτοιες καθοριστικές προϋποθέσεις, διαφέρει με βάση τις εμπειρίες γονικής (μητρικής και πατρικής) αποδοχής-απόρριψης. Δεύτερον, εάν η ψυχολογική προσαρμογή των ενηλίκων ποικίλλει ανάλογα με τις εμπειρίες τους από την αποδοχή- απόρριψη στην παιδική ηλικία.

Σύμφωνα με την θεωρία, τα παιδιά έχουν ανάγκη για γονική στοργή, φροντίδα, άνεση, στήριξη, προστασία, ή απλά αγάπη (αποδοχή). Η ανάγκη αυτή διαφοροποιείται και γίνεται πιο πολύπλοκη για τους ενήλικες, καθώς συμπεριλαμβάνει την επιθυμία (συνειδητά ή μη) για θετική άποψη και ανταπόκριση από αυτούς που έχουν ένα στοργικό δεσμό προσκόλλησης. Η PARTheory ορίζει επίσης ότι, όταν αυτή η ανάγκη για θετική ανταπόκριση είναι ανικανοποίητη από τους σημαντικούς άλλους, οι άνθρωποι έχουν την τάση να αναπτύσσουν ένα συγκεκριμένο σύνολο από κοινωνικό-συναισθηματικά και γνωστικά χαρακτηριστικά τα οποία ορίζονται στην υποθεωρία της προσωπικότητας, σύμφωνα με τον Rohner (όπως αναφέρεται στους Khaleque&Rohner, 2002).

Ειδικότερα, η υποθεωρία της προσωπικότητας της PARTheory ορίζει ότι επτά χαρακτηριστικά προσωπικότητας μεταξύ παιδιών και ενηλίκων έχουν την τάση να ποικίλουν, ανάλογα με την εμπειρία της γονικής απόρριψης κατά την παιδική ηλικία. Αυτά τα χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν (α) εχθρότητα, επιθετικότητα, παθητική επιθετικότητα, ή προβλήματα με την διαχείριση της εχθρότητας και επιθετικότητας, (β) εξάρτηση ή αμυντική ανεξαρτησία, ανάλογα με τη μορφή, τη συχνότητα και την ένταση της απόρριψης, (γ) μειωμένη αυτοεκτίμηση, (δ) μειωμένη αυτό-επάρκεια, (ε) συναισθηματική απάθεια, (στ) συναισθηματική αστάθεια και (ζ) αρνητική κοσμοθεωρία (Khaleque&Rohner, 2002. Rohneretal., 2005). Κάθε ένα από αυτά τα χαρακτηριστικά, εκτός από την εξάρτηση ή την αμυντική ανεξαρτησία, σύμφωνα με την PARTheory, μεταβάλλεται με γραμμικό τρόπο ανάλογα με το βαθμό της γονικής αποδοχής-απόρριψης. Η εξάρτηση θεωρητικά αναμένεται να έχει μια πιο σύνθετη, μη γραμμική συσχέτιση με την αντιληπτή αποδοχή-απόρριψη.

Δηλαδή, η θεωρία ορίζει, ότι η συναισθηματική ανάγκη για θετική ανταπόκριση, άνεση, υποστήριξη, φροντίδα, προσοχή, ή απλά αγάπη είναι ένα ισχυρό κίνητρο. Όταν οι ενήλικες και κυρίως τα παιδιά δεν ικανοποιούν αυτή την ανάγκη επαρκώς από τα στοιχεία προσκόλλησης, (π.χ. οι γονείς για τα παιδιά), είναι βιολογικά προδιατεθειμένοι να ανταποκριθούν συναισθηματικά και συμπεριφορικά με ένα συγκεκριμένο τρόπο.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη θεωρία, παιδιά και ενήλικες που έχουν βιώσει απόρριψη είναι πιθανόν να αισθάνονται ανασφαλείς. Σε μια προσπάθεια να κατευνάσουν αυτά τα συναισθήματα και να ικανοποιήσουν τη βιολογική ανάγκη για θετική ανταπόκριση, συχνά αυξάνουν τις απόπειρες τους για να κερδίσουν την εύνοια του άλλου, αλλά μόνο μέχρι ενός σημείου. Πέρα από αυτό το σημείο, το οποίο διαφέρει από άτομο σε άτομο, ο θυμός και άλλα συναισθηματικά επακόλουθα της αντιλαμβανόμενης απόρριψης, αρχίζουν να παρεμβαίνουν στην προθυμία του ατόμου ή την ικανότητα του, να συνεχίσει να κάνει προσπάθειες για θετική ανταπόκριση, αν και η λαχτάρα του παραμένει αμείωτη. Για τους λόγους αυτούς, τα άτομα που έχουν απορριφθεί είναι πιθανόν να είναι λιγότερο εξαρτημένα. Στην PARTheory αυτό ονομάζεται αμυντική ανεξαρτησία, καθώς τα άτομα που έχουν απορριφθεί θεωρείται ότι πλέον οι ίδιοι υπερασπίζονται τον εαυτό τους από τις περαιτέρω συνέπειες της απόρριψης. Για αυτό το λόγο η σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης αποδοχής-απόρριψης και εξάρτησης, θεωρητικά αναμένεται να είναι καμπυλόγραμμη και όχι γραμμική (Khaleque&Rohner, 2002).

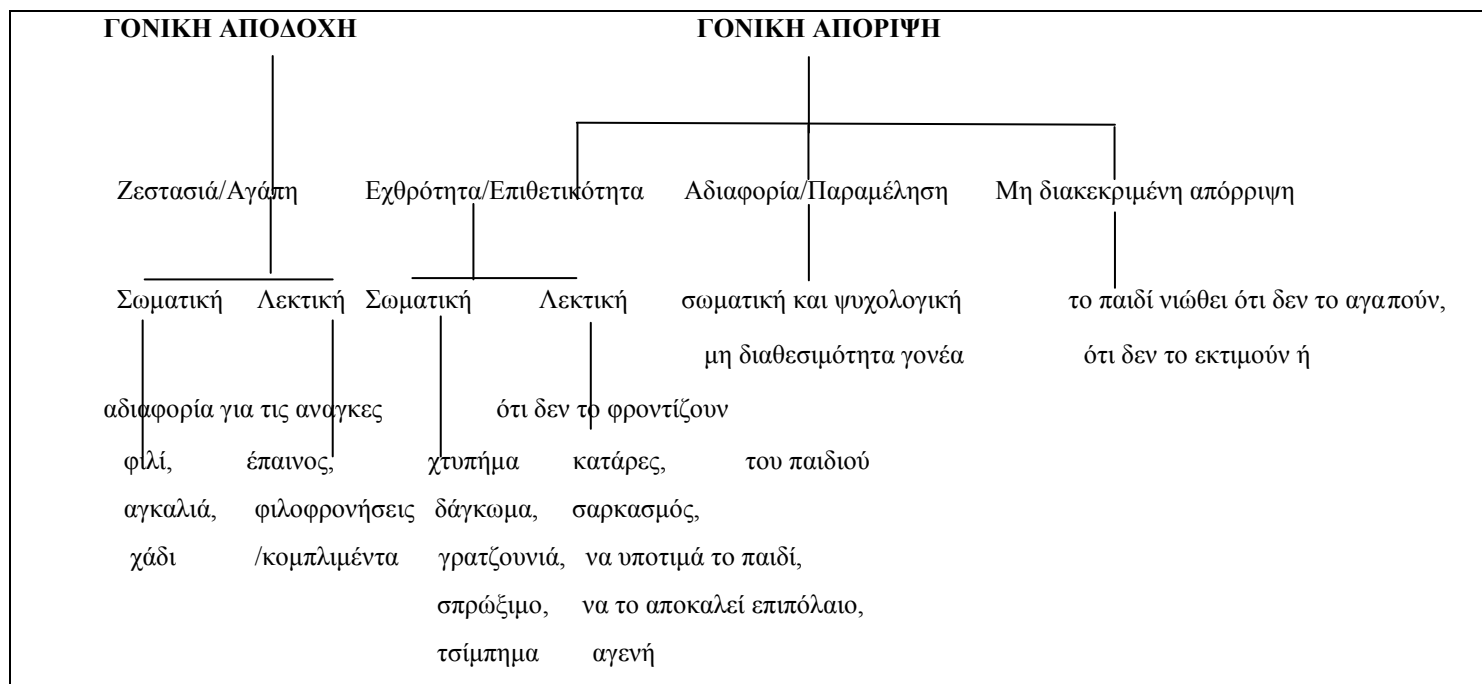
Έρευνα του Khaleque (2015) δείχνει ότι η αντιλαμβανόμενη μητρική και πατρική απόρριψη συσχετίζεται σημαντικά με την ψυχολογική δυσπροσαρμογή και στα επτά χαρακτηριστικά προσωπικότητας των παιδιών, ανεξαρτήτως εθνοτήτων, πολιτισμών και γεωγραφικών συνόρων. Περίπου 2000 μελέτες σε Ηνωμένες Πολιτείες αλλά και σε χώρες ανά τον κόσμο, επιβεβαίωσαν την πεποίθηση, ότι τα παιδιά παντού χρειάζονται αποδοχή (αγάπη) από τους γονείς αλλά και από τα άτομα με τα οποία έχουν έναν ισχυρό δεσμό

προσκόλλησης. Άτομα που αντιλαμβάνονται ότι έχουν απορριφθεί φαίνεται να είναι πιο εκτεθειμένα στο να αναπτύξουν προβληματικές συμπεριφορές, κατάθλιψη ή καταθλιπτικό συναίσθημα, κατάχρηση ουσιών και άλλα προβλήματα ψυχικής υγείας.

Το 28% της διακύμανσης της ψυχολογικής προσαρμογής του παιδιού, μπορεί να εξηγηθεί από το βαθμό που το παιδί νιώθει ότι το αποδέχεται ή το απορρίπτει ο βασικός και κύριος φροντιστής του. Το 21% της διακύμανσης της ψυχολογικής προσαρμογής, μπορεί να αποδοθεί στις εμπειρίες του παιδιού περί αποδοχής-απόρριψης του φροντιστή. Σημαντικό ρόλο σαφώς παίζουν και παράγοντες, όπως άλλες διαπροσωπικές σχέσεις του ατόμου, διάφοροι κοινωνικό-πολιτισμικοί καθώς και συμπεριφοριστικοί παράγοντες. Η γονική αποδοχή-απόρριψη παγκοσμίως, αποτελεί ισχυρό προβλεπτικό παράγοντα για την ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου. Σημαντικό στοιχείο αποτελούν οι υποκειμενικές αντιλήψεις για τη γονική συμπεριφορά. Η αποδοχή-απόρριψη ορίζεται με το πώς το παιδί ερμηνεύει τις συμπεριφορές του βασικού φροντιστή του. Ωστόσο, αν και οι λέξεις και πράξεις από τους σημαντικούς άλλους συνήθως διαμορφώνονται από το εκάστοτε πολιτισμικό πλαίσιο, τα άτομα παντού φαίνεται να χρησιμοποιούν κοινές έννοιες όταν ορίζουν το εάν κάποιος τους αγαπά και κατ'επέκταση τους αποδέχεται. Τα παιδιά και οι ενήλικες ανά τον κόσμο οργανώνουν τις αντιλήψεις αποδοχής-απόρριψης σε τέσσερις κατηγορίες συμπεριφοράς.

Η ζεστασιά έχει να κάνει με την ποιότητα του στοργικού δεσμού μεταξύ γονέα και παιδιού καθώς και τις σωματικές και λεκτικές συμπεριφορές που χρησιμοποιούν οι γονείς για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους. Είναι ένα συνεχές, όπου στην μια άκρη είναι η γονική αποδοχή, που ορίζεται μέσω της ζεστασιάς, αγάπης, φροντίδας, άνεσης, ανησυχίας, υποστήριξης και στο τέλος είναι η γονική απόρριψη που ορίζεται με την απουσία ή έστω σημαντική έλλειψη αυτών των συναισθημάτων και συμπεριφορών, καθώς και την παρουσία επιζήμιων και βλαβερών σωματικών και ψυχολογικών συμπεριφορών. Η γονική αποδοχή-

απόρριψη έχει τέσσερις εκφάνσεις, οι οποίες είναι η ζεστασιά και τρυφερότητα, η εχθρότητα και επιθετικότητα, η αδιαφορία και παραμέληση καθώς και η μη διακεκριμένη απόρριψη, κατά την όποια το άτομο πιστεύει ότι οι γονείς του δεν ενδιαφέρονται πραγματικά, παρόλο που δεν υπάρχουν σαφείς συμπεριφορές παραμέλησης ή απόρριψης (Khaleque, 2015).

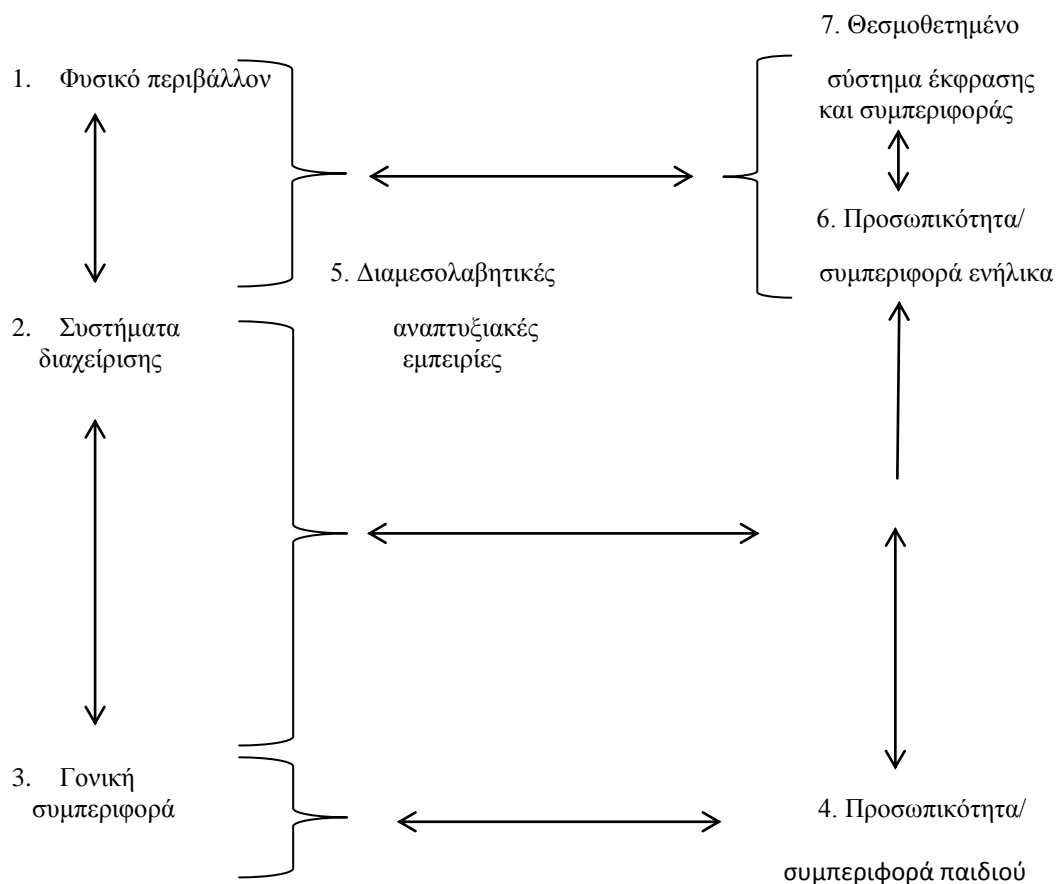

Εικόνα 1. Κατηγορίες γονικής αποδοχής απόρριψης (Rohner, Khaleque, & Cournoyer, 2004).

Εκτός από την υποθεωρία της προσωπικότητας, υπάρχουν άλλες δυο υποθεωρίες ενσωματωμένες στην βασική θεωρία για την γονική αποδοχή-απόρριψη. Η δεύτερη είναι η υποθεωρία περί αντιμετώπισης/διαχείρισης (coping), η οποία επιδιώκει να απαντήσει σε μια βασική ερώτηση: τι δίνει σε κάποια παιδιά και ενήλικες την αντοχή να αντιμετωπίσουν συναισθηματικά πιο αποτελεσματικά από ότι οι περισσότεροι την εμπειρία της απόρριψης;

Ακολουθεί η υποθεωρία για τα κοινωνικοπολιτισμικά συστήματα, η οποία θέτει δυο ερωτήσεις. Αρχικά, γιατί κάποιοι γονείς είναι ζεστοί και αγαπούν τα παιδιά τους, ενώ άλλοι είναι επιθετικοί, παραμελητικοί και απορριπτικοί. Είναι αλήθεια, για παράδειγμα, όπως η θεωρία πρεσβεύει, ότι συγκεκριμένοι ψυχολογικοί, οικογενειακοί, κοινωνικοί παράγοντες

τείνουν να συνδέονται σημαντικά με την γονική αποδοχή απόρριψη; Δεύτερον, με ποιον τρόπο η συνολική δομή της κοινωνίας, καθώς και η συμπεριφορά και οι πεποιθήσεις των ατόμων, επηρεάζονται από το γεγονός ότι οι περισσότεροι γονείς τείνουν να είναι είτε αποδεκτικοί είτε απορριπτικοί με τα παιδιά τους;(Rohneretal.,2005).

Εικόνα 2. Το μοντέλο του κοινωνικό-πολιτισμικού συστήματος (Rohneretal., 2004).

Αποτελέσματα μετά-ανάλυσης των Khaleque καιRohner(2012a) έδειξαν ότι και η μητρική και η πατρική αποδοχή στην παιδική ηλικία, σχετίζονται σημαντικά σε όλες τις χώρες του κόσμου, με τα επτά χαρακτηριστικά προσωπικότητας, που ορίζει η υποθεωρία. Η ενθουμούμενη πατρική απόρριψη συγκεκριμένα,σχετίζεται σημαντικά με όλα τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας εκτός από την εξάρτηση. Για τις μητέρες από την άλλη, ισχύουν και τα επτά χαρακτηριστικά.Αυτή η μετά-ανάλυση παρέχει ισχυρή υποστήριξη στην θεωρία γονικής αποδοχής-απόρριψης (Khaleque&Rohner, 2012a).

Ερευνητικά, η γονική αποδοχή-απόρριψη μπορεί να μελετηθεί από δύο οπτικές γωνίες, είτε όπως την αντιλαμβάνεται και τη βιώνει το άτομο, είτε όπως αναφέρεται από έναν εξωτερικό παρατηρητή. Συνήθως και οι δύο οδηγούν στα ίδια αποτελέσματα. Μόνο στην περίπτωση της μη διακεκριμένης απόρριψης, ενδεχομένως να υπάρχουν διαφορές, καθώς το άτομο αντιλαμβάνεται και νιώθει απόρριψη, ενώ ο γονέας δεν επιδεικνύει απορριπτική συμπεριφορά (Rohner et al., 2005). Κατά κύριο λόγο η έρευνα για το συγκεκριμένο θέμα, συλλέγει δεδομένα μέσα από ερωτηματολόγια αυτό-αναφοράς σε γονείς και παιδιά.

Γονικό στυλ και αποδοχή-απόρριψη

Η Baumrind έπειτα από πολυετή έρευνα και διερεύνηση κατέληξε στα τέσσερα βασικά γονικά πρότυπα, τα οποία όρισε ως (α) δημοκρατικό/επιτακτικό (authoritative), (β) απολυταρχικό/αυταρχικό (authoritarian), (γ) ανεκτικό/επιτρεπτικό (permissive) και (δ) παραμελητικό (neglectful).

Το πρώτο, αναφέρεται σε γονείς οι οποίοι υιοθετούν πιο προσαρμοστικές στρατηγικές, που χαρακτηρίζονται από χαμηλά επίπεδα προσδοκιών αποτυχίας και παθητικότητας και εστιάζουν σε τεχνικές αυτό-ενδυνάμωσης του παιδιού. Αντιθέτως, το τελευταίο υιοθετεί πιο δυσπροσαρμοστικές στρατηγικές που χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα παθητικότητας και έλλειψη στρατηγικών αυτό-ενδυνάμωσης.

Τα γονικά στυλ ανατροφής αποτελούνται από δυο διαστάσεις. Η πρώτη, είναι η απαιτητικότητα (demandingness), όπου αναφέρεται στο βαθμό που οι γονείς δείχνουν έλεγχο, απαιτούν ωριμότητα και επιτηρούν την ανατροφή των παιδιών τους. Η δεύτερη, είναι η ανταπόκριση (responsiveness), όπου αναφέρεται στο βαθμό που οι γονείς δείχνουν αγάπη, αποδοχή, και συμμετοχή στη φροντίδα και τις ανάγκες των παιδιών τους. Αυτά τα δυο χαρακτηριστικά αποτελούν τη βάση για τον ορισμό των τεσσάρων κατηγοριών.

Η πρώτη κατηγορία, οι δημοκρατικοί γονείς, συμπεριλαμβάνει και την απαιτητικότητα αλλά και την ανταπόκριση. Αυτό σημαίνει, ότι οι γονείς έχουν τον έλεγχο στη ζωή του παιδιού, αλλά δεν είναι περιοριστικοί. Στη δεύτερη κατηγορία, οι απολυταρχικοί γονείς, είναι απαιτητικοί αλλά δεν δείχνουν ανταπόκριση. Διαμορφώνουν λιγότερο δεμένες σχέσεις με τα παιδιά συγκριτικά με τους πρώτους, καθώς κατέχουν χαμηλά επίπεδα εμπιστοσύνης, αποθαρρύνουν τον ανοιχτό διάλογο και επιδεικνύουν αυστηρό έλεγχο. Στην τρίτη κατηγορία, οι ανεκτικοί γονείς δείχνουν ανταπόκριση αλλά δεν είναι απαιτητικοί. Γενικά, όμως, είναι ζεστοί και αποδεκτικοί και επικεντρώνονται στο παιδί. Η τέταρτη κατηγορία, αποτελείται είτε από γονείς με ανταπόκριση, είτε από απαιτητικούς γονείς. Δεν στηρίζουν ούτε ενθαρρύνουν τον αυτό-έλεγχο και την αυτό-ρύθμιση στο παιδί και πολλές φορές αποτυγχάνουν να ρυθμίσουν ή να επιβλέψουν την συμπεριφορά του (Aunola, Stattin, & Nurmi, 2000).

Όσον αφορά το γονικό στυλ, το δημοκρατικό, προτείνεται ως το ιδανικό για την καλύτερη δυνατή ψυχολογική προσαρμογή του παιδιού. Οι έφηβοι που θεωρούν τους γονείς τους δημοκρατικούς (authoritative), έχουν υψηλότερα επίπεδα ψυχολογικής επάρκειας και χαμηλότερα επίπεδα ψυχολογικής και συμπεριφορικής δυσλειτουργίας, σε σχέση με εκείνους που έχουν παραμελητικούς γονείς. Οι έφηβοι με αυταρχικούς γονείς, έχουν σχετικά χαμηλή αυτοαντίληψη, ενώ οι έφηβοι με ανεκτικούς γονείς, έχουν πολύ αυτοπεποίθηση αλλά συχνά παρουσιάζουν προβλήματα παραβατικότητας, όπως πειραματισμούς με ναρκωτικά.

Το γονικό στυλ φαίνεται να σχετίζεται με την ευημερία των εφήβων, φανερώνοντας ότι οι δημοκρατικοί (authoritative) γονείς συνεισφέρουν στο να έχουν τα παιδιά τους υψηλή αυτοεκτίμηση και ικανοποίηση από τη ζωή τους (Milevsky, Schechter, Netter, & Keen, 2007).

Το κοινωνικό άγχος έχει συσχετιστεί με το απορριπτικό στυλ γονέων, με βάση ένα πολυπαραγοντικό μοντέλο, στο οποίο βιολογικοί, γενετικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες συμβάλλουν στο σχηματισμό του άγχους. Σε μια έρευνα των Papadaki και Giovazolias (2015)

το γονικό στυλ και η αλληλεπίδραση πατέρα- παιδιού, φάνηκε να κατέχουν εξέχουσα θέση στην ανάπτυξη του κοινωνικού άγχους κατά την παιδική ηλικία. Τα γονικά στυλ της απόρριψης και της υπερπροστασίας, φαίνεται να σχετίζονται με συμπεριφορές εσωτερίκευσης κατά την παιδική ηλικία (Papadaki & Giovazolias, 2015). Έχει προταθεί από τους Rohner και Britner (2002), ότι παιδιά και ενήλικες που έχουν βιώσει απόρριψη στη σχέση τους με τους γονείς τους, τείνουν να εμφανίζουν κατάθλιψη, προβλήματα και διαταραχές συμπεριφοράς, όπως εκφοβισμός, παραβατικότητα, καθώς επίσης και εμπλοκή με κατάχρηση ουσιών (Rohner & Britner, 2002).

Το οικογενειακό πλαίσιο, μαζί με τις σχέσεις γονέα- παιδιού και το αντιλαμβανόμενο γονικό στυλ, επηρεάζει την ψυχολογική ευημερία του παιδιού. Για παράδειγμα, όπως αναφέρει η Rodriguez (2003), οι τιμωρητικοί και εχθρικοί γονείς χρησιμοποιώντας σκληρή σωματική πειθαρχία, μπορεί να οδηγήσουν τα παιδιά σε κατάθλιψη και άγχος. Γενικότερα, η εμπειρία της απόρριψης θεωρείται ότι επιφέρει αρνητικά συναισθήματα, υπονομεύοντας έτσι την αυτοεκτίμηση του ατόμου και κατά συνέπεια, αυξάνει την ευπάθεια του για κατάθλιψη (Rodriguez, 2003).

Το οικογενειακό περιβάλλον, με τη συμβολή και των δυο γονέων παίζει ουσιαστικό ρόλο στην ψυχολογική προσαρμογή των παιδιών. Δεν υπάρχει ξεκάθαρη εικόνα σχετικά με το εάν οι πατέρες συμβάλλουν στην ανάπτυξη του παιδιού με συγκεκριμένους τρόπους, αν και συχνά είναι πιο δραστικοί συγκριτικά με τις μητέρες. Ερευνητικά δεδομένα των Papadaki και Giovazolias (2015) φανέρωσαν ότι η μητρική απόρριψη έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχολογική προσαρμογή των παιδιών, οδηγώντας σε αυξημένα επίπεδα εκφοβισμού και θυματοποίησης (Papadaki & Giovazolias, 2015).

Συμφωνία-ασυμφωνία μεταξύ γονέων στην ανατροφή του παιδιού

Η ισχυρή συμφωνία μεταξύ των γονέων, μπορεί να φανερώνει ότι δουλεύουν ως μια ομάδα. Αυτή η συμφωνία “co-parenting” αναφέρεται στους τρόπους που οι γονείς συμφωνούν μεταξύ τους στο ρόλο του γονέα. Αυτό συμβαίνει, όταν οι γονείς έχουν επικαλυπτόμενη ή κοινή ευθύνη για την ανατροφή του παιδιού, η οποία αποτελείται από τη στήριξη και τον συντονισμό που οι γονείς επιδεικνύουν στην ανατροφή. Εάν η συνεργασία αυτή είναι στενή και δυνατή, αναμένεται να δείξουν παρόμοια μέσα και να έχουν ισχυρές συσχετίσεις μεταξύ αποδοχής και απόρριψης προς τα παιδιά τους (Putnicketal., 2012).

Κατά τη δεκαετία του 1990 άρχισε να αναγνωρίζεται η σημαντική επιρροή της πατρικής ζεστασιάς στην ψυχολογική, κοινωνική και εκπαιδευτική ανάπτυξη των παιδιών. Οι ερευνητές επί δεκαετίες είχαν στρέψει την προσοχή τους μόνο προς τη μητέρα (Rohner, 1998).

Οι πατέρες και άλλοι σημαντικοί άνδρες φροντιστές, θεωρείται ότι επηρεάζουν τα παιδιά τους μέσα από το ρόλο του προστάτη καθώς και ως πρότυπα για την κοινωνική, γνωστική και ψυχολογική ανάπτυξη τους. Από την άλλη μεριά, ο μητρικός γονικός ρόλος διέπεται από την πεποίθηση, ότι οι μητέρες, επηρεάζουν τα παιδιά στη σωματική, συναισθηματική, ψυχολογική και κοινωνική ευημερία, μέσω της ζεστής λεκτικής και συναισθηματικής συμπεριφοράς.

Οι πατέρες μπορεί είναι ισότιμοι με τις μητέρες στην επιρροή που έχουν σε διαφορετικές πτυχές της ανάπτυξης των παιδιών. Ωστόσο, σε μια έρευνα ο Veneziano (2000) απέδειξε, ότι οι σχέσεις μεταξύ αντιλαμβανόμενης πατρικής, μητρικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής ποικίλλουν μεταξύ των εθνοτήτων. Συγκεκριμένα, έδειξε ότι η αντιλαμβανόμενη πατρική αποδοχή είναι άμεσα συσχετισμένη με την ψυχολογική προσαρμογή των αφροαμερικάνων νέων, ενώ η μητρική αποδοχή είναι τόσο άμεσα όσο και έμμεσα συσχετισμένη με την ψυχολογική προσαρμογή τους. Στις οικογένειες των αφροαμερικάνων για την ψυχολογική προσαρμογή των νέων, φαίνεται να έχει εξέχουσα

σημασία και η μητρική και η πατρική αποδοχή. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει για την μητρική αποδοχή στις ευροαμερικανικές οικογένειες, όπου εξέχουσα σημασία για την ψυχολογική προσαρμογή των νέων εμφανίζει κυρίως η πατρική αποδοχή.

Η αντιλαμβανόμενη μητρική αποδοχή στις αφροαμερικανικές οικογένειες σχετίζεται σημαντικά με την κοινωνική τάξη. Οι μητέρες, δηλαδή, στις χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις, τείνουν να γίνονται αντιληπτές ως λιγότερο αποδεκτικές από ότι οι μητέρες σε υψηλότερες κοινωνικές τάξεις. Το γεγονός ότι οι νέοι από κατώτερες τάξεις αντιλαμβάνονται λιγότερη συνολικά μητρική αποδοχή, αλλά αναφέρουν σημαντικά περισσότερη ψυχολογική προσαρμογή, μπορεί οφείλεται στην διαθεσιμότητα της πατρικής φροντίδας στην οικογένεια. Η πατρική αποδοχή δηλαδή, ίσως να μετριάξει την επίδραση που έχει στο άτομο η χαμηλή μητρική αποδοχή. Προκύπτουν δύο βασικά συμπεράσματα. Πρώτον, ότι οι αντιλήψεις των νέων για την πατρική αποδοχή είναι τουλάχιστον, τόσο σημαντικές όσο αυτές για τη μητρική αποδοχή, καθώς επίσης και ότι η σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης πατρικής και μητρικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής ποικίλει ανά έθνη.

Εάν υπάρχουν μέτρια επίπεδα συμφωνίας μεταξύ των γονέων, φαίνεται ότι και οι δύο κατέχουν διαφορετικούς ρόλους στην οικογένεια. Οι μητέρες, για παράδειγμα, θα μπορούσαν πιο συχνά να αναλάβουν την κύρια ευθύνη για την περιποίηση, την προετοιμασία του φαγητού και να ασχολούνται με τα σωματικά τραύματα του παιδιού. Από την άλλη μεριά οι πατέρες μπορούν να αναλάβουν την κύρια ευθύνη της προετοιμασίας των παιδιών για το σχολείο, να επιλύουν διαφωνίες με τα άλλα αδέρφια και να μαθαίνουν στα παιδιά διάφορα αθλήματα. Αυτές οι διαφορές στις γονικές αρμοδιότητες μπορεί να οδηγήσουν τα παιδιά στο να αντιλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο τις μητέρες από τους πατέρες, όσον αφορά την αποδοχή-απόρριψη που τους επιδεικνύουν (Veneziano, 2000).

Σε μια πολύ-πολιτισμική έρευνα της Putnick και συνεργατών (2012), σε όλες τις κοινότητες που εξετάστηκαν, οι γονείς αναφέρουν ότι είναι το ίδιο αποδεκτικοί, ζεστοί-

εχθρικοί, απορριπτικοί και παραμελητικοί με τα αγόρια και με τα κορίτσια. Επιπλέον το φύλο του γονέα δεν αλληλοεπιδρά με το φύλο του παιδιού εκτός από τη μεταβλητή της ζεστασιάς στην Ιταλία και την Ταϊλάνδη. Αυτές οι μικρές διαφορές στο γονικό ρόλο, δείχνουν ότι δεν υπάρχει καμία ουσιαστική διαφορά στη γονική συμπεριφορά μεταξύ αγοριών και κοριτσιών.

Οι μητέρες και οι πατέρες σε όλες τις χώρες ανέφεραν υψηλό βαθμό αποδοχής και ζεστασιάς και χαμηλά επίπεδα εχθρότητας, απόρριψης και παραμέλησης. Οι μητέρες ανέφεραν μεγαλύτερη αποδοχή συγκριτικά με τους πατέρες στην Κίνα, Ιταλία, Σουηδία, και Ηνωμένες Πολιτείες, με μεγαλύτερη αυτοαναφερόμενη ζεστασιά στην Κίνα, Ιταλία, Φιλιππίνες, Σουηδία και Ταϊλάνδη και λιγότερη εχθρότητα, απόρριψη και παραμέληση στη Σουηδία. Οι πατέρες μόνο στην Κένυα ανέφεραν μεγαλύτερη ζεστασιά από τις μητέρες.

Η αποδοχή του παιδιού αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο του γονικού ρόλου. Κεντρικό δόγμα της PARTheory είναι, ότι η υψηλή γονική αποδοχή και χαμηλή απόρριψη σχετίζεται με θετικά αναπτυξιακά αποτελέσματα στο παιδί. Η θεωρία περιγράφει τη γονική αποδοχή-απόρριψη ως ένα συνεχές. Η αποδοχή χαρακτηρίζεται από υψηλά επίπεδα γονικής ζεστασιάς και χαμηλά επίπεδα εχθρότητας, απόρριψης και παραμέλησης, ενώ η απόρριψη το αντίθετο. Ωστόσο ένας γονιός μπορεί να εφαρμόζει ταυτόχρονα (ή σειριακά) υψηλά και χαμηλά επίπεδα αποδοχής-απόρριψης. Για παράδειγμα, εάν ένα παιδί ζητήσει περισσότερο χρόνο από ότι ο γονιός μπορεί να του παρέχει, δημιουργείται μια διαμάχη και διαμορφώνεται σκηνικό γονικής εχθρότητας, απόρριψης και παραμέλησης από την οπτική του παιδιού, ενώ ο γονιός, συνολικά, είναι πολύ δοτικός και ζεστός προς το παιδί (Putnick et al., 2012).

Γονικό κύρος-εξουσία και αποδοχή-απόρριψη

Σύμφωνα με την PARTheory, η διαπροσωπική εξουσία ορίζεται ως η ικανότητα ενός ατόμου να επηρεάσει τις απόψεις και τη συμπεριφορά του άλλου. Η διαπροσωπική εξουσία, στη θεωρία αναδύεται μέσα από την αλληλεπίδραση δυο ή περισσότερων ατόμων στην οικογένεια ή σε άλλες μικρές ομάδες. Το κύρος ορίζεται ως σημάδι έγκρισης, εκτίμησης, σεβασμού, θαυμασμού, επιδοκιμασίας, δηλαδή ενός ατόμου που χαίρει εκτίμησης από τα άλλα μέλη της οικογένειας ή άλλων μικρών ομάδων (Rohner, 2014).

Έρευνα των Leekai Chyung (2014) στην Κορέα έδειξε, ότι η μητρική και πατρική αποδοχή συσχετίζονται σημαντικά με την ψυχολογική προσαρμογή των αγοριών και των κοριτσιών. Το γονικό κύρος βρέθηκε να σχετίζεται αρνητικά με την πατρική αποδοχή, μόνο στα κορίτσια. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν, ότι οι πεποιθήσεις των παιδιών για τη γονική εξουσία τροποποιούν τη σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης γονικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής τους. Και τα αγόρια και τα κορίτσια αντιλαμβάνονταν τους γονείς τους ζόμενα αποδεκτικούς, καθώς και ίσους, όσον αφορά την γονική εξουσία και το γονικό κύρος. Συνολικά, τα παιδιά ανέφεραν μέτρια ως καλή ψυχολογική προσαρμογή, αν και τα κορίτσια δήλωσαν καλύτερη ψυχολογική προσαρμογή από τα αγόρια (Lee&Chyung,2014).

Μια μελέτη του Gionazolias (2014) που εξέτασε τις επιδράσεις της μητρικής και πατρικής αποδοχής καθώς και της γονικής εξουσίας και κύρους στην ψυχολογική προσαρμογή των νεαρών ενηλίκων, ανέδειξε ότι οι άνδρες αντιλαμβάνονται τους πατέρες τους ως λιγότερο αποδεκτικούς αλλά ταυτόχρονα ισχυρούς, συγκριτικά με τις γυναίκες. Και για τους άνδρες και για τις γυναίκες, η αντιλαμβανόμενη μητρική και πατρική αποδοχή συσχετίστηκε σημαντικά με την ψυχολογική προσαρμογή. Η μητρική αποδοχή και η γονική εξουσία-κύρος συσχετίστηκαν θετικά με την ψυχολογική προσαρμογή των ανδρών. Για τις γυναίκες ωστόσο, η ενθουμούμενη μητρική και πατρική αποδοχή ήταν μοναδικός προβλεπτικός παράγοντας της ψυχολογικής προσαρμογής τους.

Επιπλέον, αναδείχθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων στην ενθουμούμενη πατρική αποδοχή και στην γονική εξουσία. Συγκεκριμένα, οι άνδρες φαίνεται να αντιλαμβάνονται τους πατέρες τους ως λιγότερο αποδεκτικούς αλλά παράλληλα ως πιο ισχυρούς από ότι οι γυναίκες. Όσο πιο υψηλά σε κύρος αντιλαμβάνονταν οι άνδρες τους πατέρες τους, συγκριτικά με τις μητέρες, τόσο καλύτερη ψυχολογική προσαρμογή δήλωσαν. Από την άλλη μεριά για τις γυναίκες βρέθηκε το αντίστροφο, όσο πιο υψηλά σε κύρος αντιλαμβάνονταν τις μητέρες τους, συγκριτικά με τους πατέρες τους, τόσο καλύτερη προσαρμογή δήλωσαν ότι είχαν.

Τα υψηλά επίπεδα πατρικής εξουσίας τείνουν να σχετίζονται με χαμηλά επίπεδα ψυχολογικής προσαρμογής στις γυναίκες, ενώ τα υψηλά επίπεδα πατρικού κύρους τείνουν να σχετίζονται με υψηλά επίπεδα ψυχολογικής προσαρμογής στους άνδρες. Στις ελληνικές οικογένειες, ο πατέρας φαίνεται παίζει έναν πιο διακριτικό ρόλο στη ζωή των αγοριών. Επιπλέον, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η εξουσία μετριάζει τη σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης πατρικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής στους άνδρες (Giovazolias,2014).

Έρευνα των GiotsakaiTouloumakos(2014) εξέτασε το εάν η διαπροσωπική εξουσία και το κύρος μετριάζουν τη σχέση πατρικής και μητρικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής. Βρέθηκε σημαντική συσχέτιση μεταξύ ψυχολογικής προσαρμογής και αντιλαμβανόμενης πατρικής αποδοχής. Επιπλέον, οι αντιλήψεις των κοριτσιών για το γονικό κύρος συσχετίστηκαν αρνητικά με την πατρική αποδοχή. Το γονικό κύρος φάνηκε να μετριάζει τη σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης μητρικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής και στα δύο φύλα.Συνολικά διαπιστώθηκε ότι και τα αγόρια και τα κορίτσια στην Ελλάδα (Ιωάννινα) έχουν την τάση να βλέπουν τις μητέρες και πατέρες τους ως αποδεκτικούς γονείς. Τα κορίτσια όμως, αντιλαμβάνονται σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό

τη μητρική αποδοχή και τα αγόρια τείνουν να θεωρούν ότι οι πατέρες τους κατέχουν σημαντικά περισσότερο κύρος και περισσότερη εξουσία.

Η ψυχολογική προσαρμογή των αγοριών συσχετίστηκε σημαντικά μόνο με την αντιλαμβανόμενη πατρική αποδοχή. Η ψυχολογική προσαρμογή των κοριτσιών αντίστοιχα, συσχετίστηκε με την αποδοχή και των δυο γονιών. Επιπλέον, οι αντιλήψεις των κοριτσιών για το γονικό κύρος συσχετίστηκαν αρνητικά με την πατρική αποδοχή, φανερώνοντας έτσι, ότι όσο υψηλότερο είναι το αντιλαμβανόμενο κύρος του πατέρα συγκριτικά με τη μητέρα, τόσο πιο αποδεκτικό αντιλαμβάνονται τα κορίτσια τον πατέρα (Giotsa&Touloumakos, 2014).

Σε μια διεθνή έρευνα αποδοχής – απόρριψης του Rohner(2014), εξετάστηκε το ερώτημα, εάν οι αντιλήψεις των παιδιών για τη γονική εξουσία και το γονικό κύρος τείνουν να επηρεάζουν τη σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης γονικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής. Αυτό το ερώτημα απορρέει από το γεγονός ότι οι αντιλήψεις των παιδιών για την αποδοχή του πατέρα, μερικές φορές έχουν σπουδαιότερο αντίκτυπο στην ψυχολογική προσαρμογή των νέων, από ότι οι αντιλήψεις τους για την αποδοχή της μητέρας. Μερικές φορές όμως έχει βρεθεί ότι ισχύει και το αντίστροφο και σε άλλες, ότι δεν υπάρχει καμία σημαντική διαφορά. Η έρευνα επιδίωξε να διερευνήσει το γιατί ή κάτω από ποιες συνθήκες, οι συμπεριφορές αγάπης και αποδοχής του ενός γονέα έχουν σπουδαιότερο αντίκτυπο στην προσαρμογή του παιδιού, από ότι οι αντίστοιχες συμπεριφορές του άλλου.

Η συγκεκριμένη διεθνής έρευνα αποδοχής απόρριψης του πατέρα (TheInternationalFather –Acceptance- RejectionProject –IFARP) φανέρωσε σημαντικά ευρήματα και για την Ελλάδα. Συγκριμένα στην Κρήτη, Πολωνία, Πορτογαλία, και Τουρκία βρέθηκε ότι οι άνδρες βλέπουν και τους δύο γονείς σχεδόν ίσους στην διαπροσωπική εξουσία, αλλά οι γυναίκες βλέπουν τις μητέρες τους να έχουν λίγο περισσότερη εξουσία από τους πατέρες τους.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στις πατριαρχικές κοινωνίες, όπου οι άνδρες είναι σε πιο προνομακική θέση από τις γυναίκες, τα προνόμια των ανδρών στο δημόσιο τομέα, δεν επεκτείνονται απαραίτητα στην οικογενειακή ζωή. Επίσης, παρά τη θεσμοθετημένη εξουσία και το κύρος που οι άνδρες έχουν στο δημόσιο τομέα, τα παιδιά δεν απέδωσαν σημαντικά περισσότερη εξουσία ή κύρος στον πατέρα. Έτσι, από αυτά τα στοιχεία φαίνεται, ότι η ανισότητα των φύλων στις πατριαρχικές κοινωνίες, δεν είναι πιθανό να μετριάσει σημαντικά τη σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης γονικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής των παιδιών.

Τα αποτελέσματα συνολικά της διεθνούς αυτής μελέτης αποκάλυψαν, ότι και οι δυο γονείς έχουν μοναδική και ανεξάρτητη συνεισφορά στην ψυχολογική προσαρμογή των αγοριών και των κοριτσιών. Η συσχέτιση μεταξύ αντιλαμβανόμενης μητρικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής των αγοριών δεν απέδωσε στατιστικώς σημαντικά αποτελέσματα στην ηπειρωτική Ελλάδα, ήταν σημαντική όμως, μεταξύ των εφήβων αγοριών στην Κρήτη (Ελλάδα). Στην Κίνα και στην Κρήτη βρέθηκε ότι και οι δυο γονείς έχουν μοναδική και ανεξάρτητη συνεισφορά στην προσαρμογή των κοριτσιών αλλά όχι των αγοριών. Μόνο οι μητέρες φάνηκε να επηρεάζουν την προσαρμογή των αγοριών στις δυο αυτές χώρες. Ενδιαφέρον αποτελεί το εύρημα, ότι οι μητέρες συνεισφέρουν μοναδικά στην προσαρμογή των κοριτσιών στην ηπειρωτική Ελλάδα, αλλά μόνο η πατρική αποδοχή συμβάλει σημαντικά στην προσαρμογή των αγοριών. Φαίνεται λοιπόν, ότι συγκεκριμένα για την Ελλάδα, υπάρχουν διαφορές μεταξύ των γεωγραφικών διαμερισμάτων (Rohner, 2014).

Διαφορές μητρικού και πατρικού ρόλου

Από τον 20^ο αιώνα και έπειτα έχουν σημειωθεί σημαντικές κοινωνικές αλλαγές, επηρεάζοντας ριζικά το κοινωνικό-πολιτισμικό πλαίσιο όπου μεγαλώνουν τα παιδιά. Οι γυναίκες δουλεύουν περισσότερο και η συμμετοχή του πατέρα στην φροντίδα και ανατροφή

των παιδιών έχει αυξηθεί σημαντικά. Επιπλέον, έχει αυξηθεί η ποικιλομορφία στην κοινωνία αλλάζοντας έτσι τη θέση και τη συμμετοχή του πατέρα στην οικογένεια και κατ'επέκταση επηρεάζοντας και τα παιδιά.

Η συμμετοχή και ενασχόληση του πατέρα με την ανατροφή του παιδιού, τον οδηγεί να έχει πλέον έναν πιο ενεργό ρόλο στη ζωή του παιδιού. Οι αλλαγές αυτές στους ρόλους του πατέρα και της μητέρας έχουν μεγάλο αντίκτυπο σε πολλά σημεία της καθημερινότητας. Αυτό φυσικά, δεν ισχύει για όλα τα παιδιά, καθώς δεν έχουν όλοι οι πατέρες ουσιαστικές σχέσεις με τα παιδιά τους (Cabrera, Tamis-LeMonda, Bradley, Hofferth, & Lamb, 2000).

Οι πατέρες, γενικά μέσα από την ιστορία, θεωρούνται αναποτελεσματικοί, συχνά ανίκανοι και ίσως βιολογικά ακατάλληλοι για την ανατροφή των παιδιών. Οι μητέρες είναι γενετικά καθορισμένες για αυτό το ρόλο. Η επίδραση του πατέρα στην ανάπτυξη των παιδιών δεν θεωρείται πολύ σημαντική. Επιτυγχάνεται με έναν πιο περιφερειακό και έμμεσο τρόπο, καθώς η μητέρα θεωρείται ότι είναι αυτή που προσφέρει στο παιδί ότι χρειάζεται για τη φυσιολογική ανάπτυξη του.

Γενικά, οι έρευνες για το ρόλο του πατέρα, είναι ακόμη περιορισμένες σε σύγκριση με εκείνες που αφορούν το μητρικό ρόλο. Η συμβολή του πατέρα στην ανάπτυξη του παιδιού και τα αποτελέσματα που αυτή επιφέρει, έχει συχνά θεωρηθεί ότι είναι υποδεέστερη από εκείνη της μητέρας. Στην πραγματικότητα, ενώ η θεωρία της προσκόλλησης παρουσιάζει ότι και οι δύο γονείς είναι στοιχεία προσκόλλησης, θεωρείται ο πατέρας περισσότερο ως δευτερεύων στοιχείο προσκόλλησης. Οι πατέρες και οι μητέρες μπορούν να παίζουν διακριτούς και συμπληρωματικούς ρόλους στην ανατροφή των παιδιών και να έχουν διαφορετική και ξεχωριστή αλληλεπίδραση. Για παράδειγμα, δεδομένου του ρόλου του πατέρα ως μέντορα και ως κάποιου που ενθαρρύνει το παιδί να αντιμετωπίσει τις εκάστοτε προκλήσεις, η σχέση πατέρα-παιδιού μπορεί να είναι ιδιαίτερα κρίσιμη για την ανεξαρτησία του παιδιού στον έξω κόσμο, πέρα από την οικογένεια. Στα χρόνια του δημοτικού σχολείου,

η μετάβαση και η προσαρμογή στις απαιτήσεις του σχολείου αποτελούν σημαντικές εμπειρίες των παιδιών εκτός της οικογένειας. Τα παιδιά με πιο εμπλεκόμενους και υποστηρικτικούς πατέρες τείνουν να έχουν πιο καλή ψυχολογική προσαρμογή και να είναι καλύτεροι στο σχολείο, να εμφανίζουν λιγότερο αντικοινωνική συμπεριφορά, και να έχουν πιο επιτυχημένες στενές σχέσεις (Grossman, et al., 2002).

Σε έρευνα του Ang(2006), τα παιδιά που έβλεπαν ότι έχουν την υποστήριξη του πατέρα έβλεπαν τον δάσκαλο στην τάξη τους θετικά, ως ένα άτομο που παρέχει βοήθεια, συμβουλές, και συμπάθεια όταν χρειάζεται. Επίσης, είχαν ικανοποιητική και όχι συγκρουσιακή σχέση με τους δασκάλους τους. Η στήριξη της μητέρας δεν επηρέασε την ποιότητα των σχέσεων τους με τους δασκάλους τους. Τα ευρήματα της μελέτης δείχνουν ότι η υποστήριξη του πατέρα σχετίζεται σημαντικά με την παιδική και εφηβική προσαρμογή (Ang, 2006).

Βλαβερές συνέπειες ενέχει η περίπτωση του να γίνεται αντιληπτός ο ένας μόνο γονιός ως απορριπτικός, ανεξάρτητα το γένος του γονέα. Αποτελέσματα μιας έρευνας των Miranda, Affuso, Esposito και Bacchini (2016) έδειξαν ότι οι μητέρες γίνονται αντιληπτές ως λιγότερο απορριπτικές, συγκριτικά με τους πατέρες, παρόλο που η διαφορά ήταν στατιστικά μικρή. Και η πατρική και η μητρική απόρριψη συνδέονται με επιθετικότητα, άγχος και συμπτώματα κατάθλιψης. Η γονική ασυνέπεια, η μη κοινή στάση και συμπεριφορά των γονέων απέναντι στο παιδί, έχει αρνητικές επιπτώσεις στην προσαρμογή των εφήβων. Στα αποτελέσματα της έρευνας επίσης βρέθηκε ότι οι υψηλά απορριπτικοί γονείς ταιριάζουν με τους σχεδόν/μέτρια αποδεκτικούς. Έτσι μπορεί να θεωρηθεί ότι η αποδοχή από τον ένα γονέα δεν είναι αρκετή για να μειώσει τον κίνδυνο που προκύπτει από την απόρριψη του αλλού (Miranda, Affuso, Esposito & Bacchini, 2016).

Από την σκοπιά των γονέων, ερευνητικά δεδομένα της Putnick και συνεργατών (2012) φανερώνουν, ότι οι μητέρες και οι πατέρες ανά τον κόσμο αναφέρουν υψηλό βαθμό

αποδοχής και ζεστασιάς και χαμηλά επίπεδα εχθρότητας και παραμέλησης. Συγκεκριμένα οι μητέρες στην έρευνα ανέφεραν μεγαλύτερη αποδοχή συγκριτικά με τους πατέρες στην Κίνα, Ιταλία, Σουηδία και Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Οι πατέρες αντίστοιχα, ανέφεραν μεγαλύτερη αποδοχή και ζεστασιά στην Κένυα. Παρά την καθολικότητα της θεωρίας περί γονικής αποδοχής-απόρριψης, διαφαίνεται ότι τα επίπεδα αποδοχής-απόρριψης διαφέρουν ανά χώρα. Στην πραγματικότητα μόνο το 1,5% των μητέρων και το 3,5% των πατέρων αξιολόγησαν του εαυτούς τους, όσον αφορά την αποδοχή και ζεστασιά προς τα παιδιά τους, χαμηλότερα από το μισό της διαβαθμισμένης κλίμακας αξιολόγησης.

Αναλυτικά, στην Κίνα οι μητέρες δήλωσαν ότι είναι πιο ζεστές και αποδεκτικές από ότι οι πατέρες. Στην Κολομβία και οι δυο γονείς εκδήλωσαν υψηλή αποδοχή και ζεστασιά. Στην Ιταλία εξέφρασαν υψηλή αποδοχή και χαμηλή απόρριψη. Στην Ιορδανία οι μητέρες δήλωσαν χαμηλή ζεστασιά και συνολικά υψηλά ποσοστά εχθρικής και παραμελητικής συμπεριφοράς συγκριτικά με άλλες χώρες. Στην Κένυα και οι δυο γονείς εξέφρασαν χαμηλή αποδοχή και ζεστασιά και υψηλή συμπεριφορά απόρριψης και παραμέλησης. Η Κένυα είναι η μόνη χώρα, όπου οι πατέρες βρέθηκαν πιο αποδεικτικοί και ζεστοί από τις μητέρες. Φυσικά αυτό το εύρημα πρέπει να αξιολογηθεί με προσοχή, καθώς μπορεί απλώς να δείχνει ότι απλά οι μητέρες εκεί εκφράζουν την αγάπη τους με διαφορετικό τρόπο, συγκριτικά με άλλες χώρες και πολιτισμούς. Στις Φιλιππίνες και στη Σουηδία και οι δυο γονείς δήλωσαν υψηλή ζεστασιά. Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής κι οι δυο γονείς αξιολόγησαν τους εαυτούς τους υψηλά στην κλίμακα αποδοχής και χαμηλά στην κλίμακα απόρριψης, παρουσιάζοντας όμοιες βαθμολογίες μεταξύ τους (Putnicketal., 2012).

Από όταν οι γυναίκες άρχισαν να εργάζονται εκτός σπιτιού, άρχισε να θολώνει ο παραδοσιακός διαχωρισμός μεταξύ μητρικού και πατρικού ρόλου στην ανατροφή των παιδιών. Ο ρόλος του πατέρα πλέον έχει μεταβληθεί, έχοντας αναλάβει ασχολίες πιο ενεργά για την ανατροφή των παιδιών. Ωστόσο, παρά αυτή την αύξηση της συμμετοχής στην

φροντίδα των παιδιών, οι πατέρες συνεχίζουν να περνούν λιγότερο χρόνο με το παιδί συγκριτικά με τις μητέρες. Μια μελέτη των McBride και Mills (1993) έδειξε ότι τα πατρικά πρότυπα δεν έχουν αλλάξει σημαντικά τα τελευταία χρόνια, παρά την εργασία της μητέρας. Ωστόσο οι πατέρες στις οικογένειές που εργάζονται και οι δυο γονείς, αλληλεπιδρούν περισσότερο με το παιδί κατά τις εργάσιμες μέρες. Αντιθέτως σε οικογένειες που εργάζεται μόνο ο πατέρας, τα παιδιά περνούν τον περισσότερο χρόνο με τις μητέρες (McBride&Mills, 1993).

Υπάρχει η πεποίθηση ότι ο πατέρας πρέπει να είναι πρότυπο για το γιο και να αναλαμβάνει την ευθύνη της κοινωνικοποίησης, μαθαίνοντας του δεξιότητες και ανταλλάσσοντας 'ανδρικά' ενδιαφέροντα. Το γεγονός ότι οι οικογένειες που εργάζεται μόνο ο πατέρας, διατηρούν έναν πιο παραδοσιακό χαρακτήρα, πιθανώς οφείλεται στο ότι οι πατέρες φοβούνται, πως δεν έχουν τις ικανότητες να φροντίσουν σωστά το παιδί (Culpr, Schadle, Robinson, & Culpr, 2000). Ο Biller (1993) σε έρευνα του έδειξε ότι η εγγύτητα του πατέρα, αποτελεί σημαντικό παράγοντα ενίσχυσης της αυτοπεποίθησης του παιδιού, ενώ η πατρική στέρηση σχετίζεται με αισθήματα προσωπικής ανασφάλειας και φτώχη αυτοαντίληψη (Biller, 1993).

Το 1970 με 1990 έγινε μια επανάσταση στην αναγνώριση του πατρικού ρόλου. Η έρευνα έχει αποκαλύψει μια ισχυρή συνάφεια μεταξύ της πατρικής αγάπης και κάποιους συγκεκριμένους τομείς ανάπτυξης του παιδιού. Η πατρική αγάπη επιδρά σε συγκεκριμένες πλευρές κατά την ανάπτυξη του παιδιού, με μοναδικό και ανεξάρτητο τρόπο, συγκριτικά με την επίδραση της μητρικής αγάπης. Ο πατέρας φαίνεται από έρευνες να κατέχει εξέχοντα ρόλο στην ανάπτυξη ψυχοπαθολογίας, όπως κατάχρηση ουσιών, κατάθλιψη και καταθλιπτικό συναίσθημα καθώς και προβλήματα συμπεριφοράς, όπως επιθετικότητα σε άλλα άτομα, καταστροφή περιουσίας, δολιότητα και κλοπή (Rohner, 1998. Veneziano, 2003).

Έρευνα του Veneziano (2003) σε δυτικές κοινωνίες έδειξε θετική σύνδεση μεταξύ φυσικής παρουσίας του πατέρα και γνωστικής-πνευματικής ανάπτυξης, ανάπτυξης ακαδημαϊκών επιτυχιών, ψυχολογικής προσαρμογής καθώς και επάρκειας στην επίλυση προβλημάτων του παιδιού (Veneziano, 2003). Σε μια άλλη έρευνα, οι Veneziano και Rohner (1998) βρήκαν, ότι η πατρική συμμετοχή και ενασχόληση με τα παιδιά σχετίζεται με την ψυχολογική προσαρμογή τους, κυρίως στο βαθμό που γίνεται αντιληπτή από τα ίδια τα παιδιά ως πατρική ζεστασιά (αποδοχή). Επίσης, πρότειναν ότι η ικανότητα του πατέρα να φροντίζει (careabout) τα παιδιά, φαίνεται πολύ πιο σημαντική για την ανάπτυξη τους, συγκριτικά με το πόσο συχνά φροντίζει (carefor) για τις καθημερινές δραστηριότητες φροντίδας τους (Veneziano & Rohner, 1998).

Η PARTheory προσβέει ότι τα παιδιά παντού, σε οποιοδήποτε μέρος της γης, θα επιδείξουν προβλήματα προσωπικότητας και συμπεριφοράς όταν βιώσουν σημαντική έλλειψη γονικής ζεστασιάς. Το μοντέλο του κοινωνικό-πολιτισμικού συστήματος ορίζει, ότι η γονική συμπεριφορά αλλά και η κοινωνικοποίηση στο εκάστοτε κοινωνικό πλαίσιο, επηρεάζουν την ψυχολογική προσαρμογή και συμπεριφορά του παιδιού (Veneziano, 2003). Μια εκτενής ανασκόπηση των Rohner και Britner (2002) έδειξε, ότι η γονική ζεστασιά σχετίζεται σημαντικά με την ψυχική υγεία, την ψυχολογική προσαρμογή, τη συμπεριφορά και την κατάχρηση ουσιών σε δυτικούς και μη πολιτισμούς (Rohner & Britner, 2002).

Ο πατρικός έλεγχος σχετίζεται με υψηλά επίπεδα επιθετικότητας μεταξύ των παιδιών με χαμηλή ποιότητα σχέσης με τις μητέρες τους. Ερευνητικά δεδομένα αποκάλυψαν ότι η υψηλή σε ποιότητα σχέση μεταξύ μητέρας κόρης, αλλά και πατέρα κόρης, σχετίζονται με χαμηλά επίπεδα επιθετικότητας στις γυναίκες. Αυτό το εύρημα δείχνει ότι, όταν οι έφηβες κοπέλες μοιράζονται πράγματα με τη μητέρα αλλά και με τον πατέρα, υπάρχει μικρότερη πιθανότητα έκφρασης επιθετικής συμπεριφοράς (Murray, Dwyer, Rubin, Knighton-Wisor, & Booth-LaForce, 2014).

Οι αντιλήψεις νεαρών ανδρών για την απόρριψη από τον πατέρα προβλέπουν επιθετικότητα. Οι πατέρες, δηλαδή, μπορούν να παίξουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην ανάπτυξη επιθετικής συμπεριφοράς στα αγόρια. Τα περισσότερα αγόρια θέλουν όταν μεγαλώσουν να γίνουν σαν τους πατέρες τους και η έρευνα των Casselman και Rosenbaum (2014) έδειξε πως αυτό όντως συμβαίνει. Δυστυχώς, οι γιοι συχνά φαίνεται να αποτυγχάνουν να κάνουν τη διάκριση μεταξύ των θετικών και μη, χαρακτηριστικών του πατέρα τους. Ένα από τα πιο εντυπωσιακά ευρήματα αυτής της μελέτης, ήταν η ισχυρή ταύτιση των πεποιθήσεων περί ανδρισμού πατέρα και γιού. Και αυτή η έρευνα έδειξε ότι η απόρριψη από τον πατέρα μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τους γιους και να τους οδηγήσει σε επιθετική συμπεριφορά (Casselmann & Rosenbaum, 2014).

Επιπλέον, η σπουδαιότητα του πατρικού ρόλου φαίνεται και από την έρευνα των Barrera και Garrison-Jones (1992), οι οποίοι βρήκαν ότι η ικανοποίηση των εφήβων από την υποστήριξη του πατέρα σχετίζεται με καταθλιπτικά συμπτώματα, ενώ αντιθέτως αυτό δεν ισχύει για την ικανοποίηση από την μητέρα (Barrera & Garrison-Jones, 1992).

Η πατρική συμπεριφορά βρέθηκε να σχετίζεται και με τις εκτελεστικές λειτουργίες. Αυτό εξετάστηκε σε έρευνα με παιδιά ηλικίας 3 ετών. Τα αποτελέσματα αυτά ενισχύουν την ιδέα, ότι οι γνωστικές δεξιότητες επηρεάζονται όχι μόνο από τη σχέση μητέρας παιδιού, αλλά και γενικότερα από το ευρύτερο πλαίσιο των φροντιστών τους. Η ποιότητα της πατρικής συμμετοχής, ακόμα και όταν ο πατέρας δεν είναι τόσο εμπλεκόμενος όσο η μητέρα, παίζει σημαντικό ρόλο στην δημιουργία ενός περιβάλλοντος που στηρίζει την γνωστική ανάπτυξη των παιδιών (Meuwissen & Carlson, 2015).

Στις οικογένειες όπου η πατρική συμμετοχή είναι υψηλή, υπάρχει θετικός αντίκτυπος στην συμπεριφορά των παιδιών. Οι πατέρες είναι πιο πιθανό να αναγνωρίσουν λεπτές αλλαγές στις συμπεριφορές των παιδιών. Αυτή η επίγνωση δεν σημαίνει αναγκαία ότι τα παιδιά φανερώνουν σε αυτούς χειρότερη συμπεριφορά, αλλά ίσως οι πατέρες γνωρίζουν τα

παιδιά και τις ανάγκες τους καλύτερα. Οι πατέρες με μεγάλη συμμετοχή, ίσως αυξάνουν τα συναισθήματα πατρικής αποδοχής των παιδιών, παράγοντας που παίζει σημαντικό ρόλο στην αυτοαντίληψη και αυτοπεποίθηση του παιδιού (Culpetal., 2000).

Άτομα που υποφέρουν από προβλήματα ψυχολογικής φύσεως τείνουν να αντιλαμβάνονται απόρριψη από τον πατέρα κατά την παιδική ηλικία σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με τον υγιή πληθυσμό. Έρευνα των Hussain, Alvi, Zeeshan και Nadeem (2013) έδειξε ότι η πατρική απόρριψη οδηγεί σε υψηλά επίπεδα εχθρότητας-επιθετικότητας, αρνητική αυτοεκτίμηση, αρνητική αυτεπάρκεια, συναισθηματική αστάθεια, συναισθηματική απάθεια και αρνητική αντίληψη του κόσμου, όπως ακριβώς πρεσβεύει η θεωρία περί γονικής αποδοχής-απόρριψης (Hussain, Alvi, Zeeshan & Nadeem, 2013).

Γονική αποδοχή-απόρριψη και ευημερία

Μια πρόσφατη έρευνα των Giaouzi και Giovazolias (2015) έδειξε ότι η αντιλαμβανόμενη απόρριψη από τον ερωτικό σύντροφο μετριάζει μερικώς τη σχέση μεταξύ ενθουμούμενης πατρικής και μητρικής απόρριψης και κοινωνικού άγχους. Επίσης, βρέθηκε ότι η ενθουμούμενη γονική απόρριψη κατά την παιδική ηλικία έχει σημαντικό αντίκτυπο στα επίπεδα κοινωνικού άγχους κατά την ενήλικη ζωή για τους άνδρες. Επιπλέον, ο υπερβολικός γονικός έλεγχος έχει βρεθεί ότι οδηγεί τα παιδιά σε χαμηλή κοινωνική επάρκεια και υψηλό κοινωνικό άγχος και κοινωνική αποφυγή (Giaouzi & Giovazolias, 2015). Η γονική απόρριψη βρέθηκε επίσης, να οδηγεί σε ανασφαλή δεσμό προσκόλλησης, αυξάνοντας κατά συνέπεια το κοινωνικό άγχος (Lindhout, Markus, Hoogendijk, Borst, Maingay & Spinhoven, 2006).

Τα υψηλά επίπεδα αντιλαμβανόμενης μητρικής και πατρικής απόρριψης κατά την παιδική ηλικία φαίνεται να οδηγούν σε υψηλά επίπεδα αντιλαμβανόμενης απόρριψης από το σύντροφο, με αποτέλεσμα αυξημένο κοινωνικό άγχος. Αυτό το εύρημα μπορεί να ερμηνευτεί υπό το φως της θεωρητικής έννοιας, ευαισθησία στην απόρριψη, δεδομένου ότι η σύνδεση

μεταξύ της ευαισθησίας στην απόρριψη και της έκθεσης σε απορριπτικούς γονείς στην παιδική ηλικία, έχει επιβεβαιωθεί από τους Downey και Feldman (1996).

Σε μια διαχρονική μελέτη της Putnick, και συνεργατών (2015) σε περίπου 1000 οικογένειες, βρέθηκε ότι οι πεποιθήσεις των παιδιών για τη μητρική και πατρική αποδοχή-απόρριψη έχουν επιδράσεις σε πολλές πλευρές της ψυχολογικής προσαρμογής και ανάπτυξης τους. Συγκεκριμένα η υψηλή γονική απόρριψη προβλέπει αύξηση σε συμπεριφορές εσωτερίκευσης και εξωτερίκευσης καθώς και μείωση της σχολικής επίδοσης και δυσκολία σε κοινωνικές συμπεριφορές (Putnick, et al., 2015).

Μια μετά-ανάλυση των Khaleque και Rohner (2012b) εξέτασε διαπολιτισμικά τη σχέση μεταξύ γονικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής για παιδιά και εφήβους από 22 διαφορετικές χώρες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ισχυρή σχέση μεταξύ της αντιλαμβανόμενης γονικής αποδοχής και της ψυχολογικής προσαρμογής. Επιπλέον, η ενθουμούμενη μητρική και πατρική αποδοχή βρέθηκε να έχει μικρότερη επίδραση στην τρέχουσα ψυχολογική προσαρμογή των ενηλίκων, από ότι η αντιλαμβανόμενη γονική αποδοχή των παιδιών κατά την παιδική τους ηλικία, η ανάμνηση δηλαδή συγκριτικά με το παρόν βίωμα (Khaleque & Rohner, 2012b).

Σε μια έρευνα της Miranda και συνεργατών της (2016) εξετάστηκε η υπόθεση, ότι η ασυνέπεια μεταξύ των γονέων είναι βασικός παράγοντας κινδύνου για την μετέπειτα δυσπροσαρμογή του παιδιού. Η γονική απόρριψη καθώς και η γονική ασυνέπεια φάνηκε να συνδέονται με δυσπροσαρμοστικά συμπτώματα και συμπεριφορές. Ακόμα και όταν ο ένας γονιός είναι απορριπτικός, αυτό βρέθηκε να αποτελεί παράγοντα κινδύνου για δυσπροσαρμογή στην εφηβεία. Οι μητέρες, συνολικά, φάνηκε ότι γίνονται αντιληπτές ως λιγότερο απορριπτικές (Miranda et al., 2016).

Έρευνα των Khaleque και Rohner (2013) σε δέκα χώρες, φανέρωσε ότι οι γυναίκες σημαντικά περισσότερο από τους άνδρες βιώνουν αποδοχή, καθώς και ότι περισσότερο οι

άνδρες από ότι οι γυναίκες αναφέρουν απόρριψη. Ανεξαρτήτως φύλου, η πλειοψηφία των ατόμων που δηλώσαν αποδοχή, ανέφεραν αντίστοιχα και υγιή ψυχολογική προσαρμογή, ενώ τα άτομα που αντιλαμβάνονταν απόρριψη, ανέφεραν το αντίθετο. Ενδιαφέρον αποτελεί η εξαίρεση που παρατηρήθηκε, καθώς ορισμένες γυναίκες που δήλωσαν ότι δεχτήκαν απόρριψη, δήλωσαν θετική ψυχολογική προσαρμογή. Το εύρημα αυτό πιθανώς να οφείλεται στην θετική επίδραση κάποιων άλλων διαπροσωπικών σχέσεων στην ευημερία του ατόμου.

Μια άλλη πιθανή εξήγηση, όπως αναλύεται και στο άρθρο της έρευνας, μπορεί να βρεθεί στην θεωρία περί γονικής αποδοχής-απόρριψης, η οποία επικεντρώνεται σε πλευρές κάθε είδους διαπροσωπικής αποδοχής-απόρριψης, συμπεριλαμβανομένων της γονικής, του συντρόφου, των συνομηλίκων, των συγγενών, του δασκάλου, καθώς και αποδοχή- απόρριψη από κάθε άλλο άτομο προσκόλλησης καθολη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου. Αυτές οι εμπειρίες επηρεάζουν την ψυχολογική προσαρμογή του (Khaleque&Rohner, 2013).

Έρευνα των Glavak-Tkalić και Kukolja-Cicmanović (2014) έδειξε, ότι η αντιλαμβανόμενη μητρική και πατρική αποδοχή σχετίζεται σημαντικά με την ψυχολογική προσαρμογή στους νέους. Η πατρική αποδοχή, η πατρική εξουσία και το κύρος σχετίζονται θετικά στους άνδρες. Ενώ η μητρική αποδοχή, η μητρική εξουσία και κύρος σχετίζονται αρνητικά στις γυναίκες. Συνολικά η μητρική και πατρική αποδοχή συνεισφέρουν ανεξάρτητα στην ψυχολογική προσαρμογή και σε άνδρες και σε γυναίκες.

Οι πατέρες με περισσότερη διαπροσωπική εξουσία βρέθηκε να έχουν κόρες με πιο φτωχή ψυχολογική προσαρμογή. Αντίστοιχα, οι μητέρες με περισσότερη εξουσία βρέθηκε να έχουν κόρες με καλύτερη ψυχολογική προσαρμογή. Το εύρημα αυτό ίσως φανερώνει το σημαντικό ρόλο της μητέρας στην φροντίδα και ανατροφή των παιδιών, καθώς περνά περισσότερο χρόνο μαζί τους και παίρνει ουσιαστικές αποφάσεις για την φροντίδα και την εκπαίδευση τους (Glavak-Tkalić & Kukolja-Cicmanović, 2014).

Μια διαπολιτισμική έρευνα των Ali, Khaleque και Rohner (2015) εξέτασε μια σημαντική ερώτηση, που πηγάζει από ένα βασικό αξίωμα της θεωρίας περί γονικής αποδοχής-απόρριψης και εστιάζει, στο εάν η ψυχολογική προσαρμογή και για τους άνδρες και για τις γυναίκες παγκοσμίως, σχετίζεται με τις μνημικές και πατρικές αποδοχές κατά την παιδική ηλικία του ατόμου.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι και η πατρική και η μητρική αποδοχή σχετίζονται σημαντικά με την ψυχολογική προσαρμογή και στα παιδιά άλλα και στους ενήλικες σε διάφορους πολιτισμούς. Δεν βρέθηκαν διαφορές μεταξύ φύλου σε αυτή τη σχέση. Ωστόσο η ενθουμούμενη μητρική αποδοχή κατά την παιδική ηλικία, φανέρωσε σημαντικά πιο ισχυρή σχέση με την τρέχουσα ψυχολογική προσαρμογή των ενήλικων ανδρών συγκριτικά με τις ενήλικες κόρες (Ali, Khaleque, & Rohner, 2015).

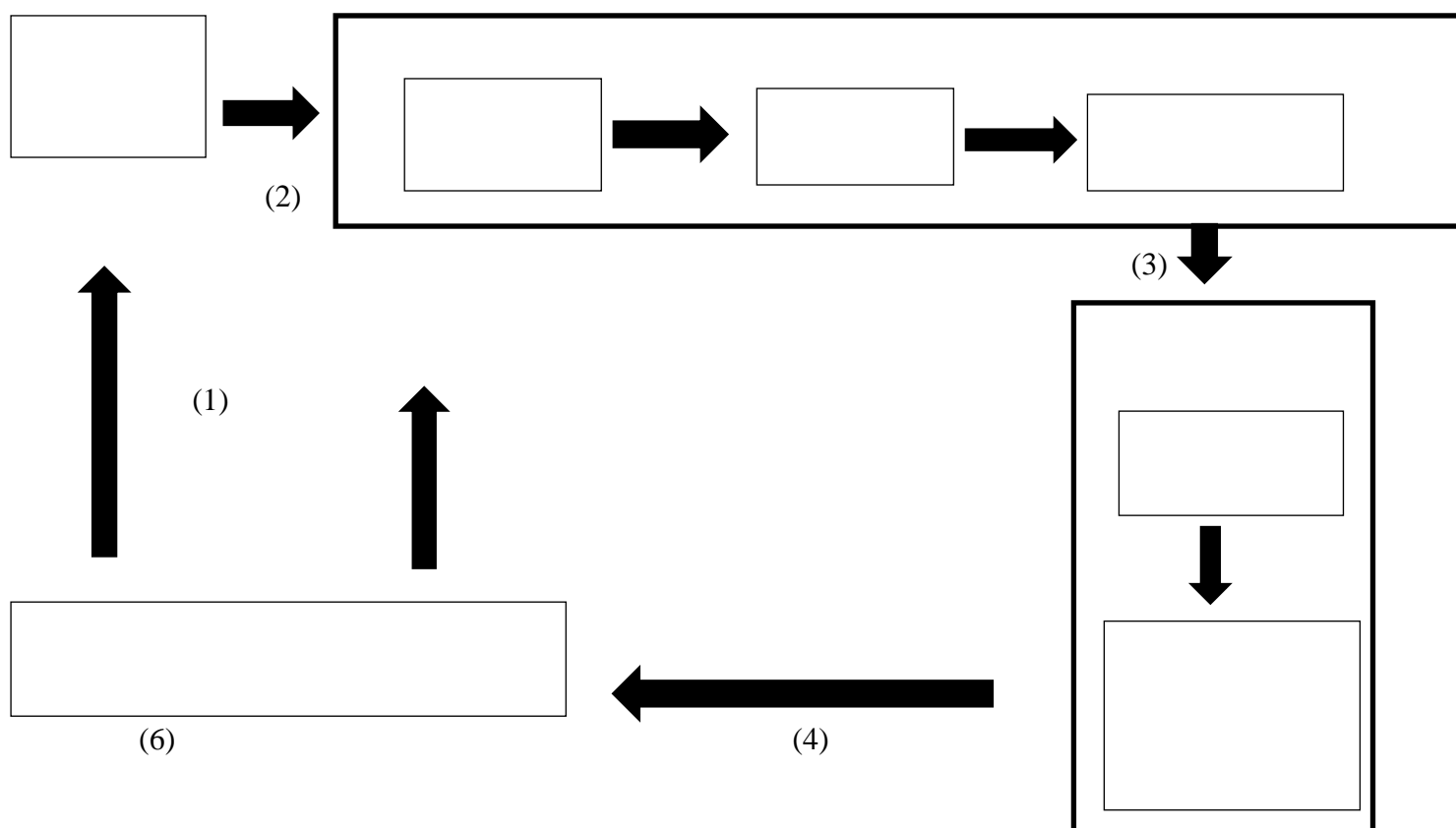
Επιπλέον, σε μια άλλη έρευνα βρέθηκε ότι η ενθουμούμενη πατρική αποδοχή κατά την παιδική ηλικία, έχει πιο ισχυρή σχέση με την ψυχολογική προσαρμογή των γυναικών από ότι η μητρική αποδοχή. Σημαντικός φαίνεται να είναι ο ρόλος του πατέρα στη ζωή της κόρης και αντίστοιχα της μητέρας στη ζωή του γιου, όσον αφορά την αποδοχή που δέχονται τα παιδιά από τους γονείς τους (Putnick et al., 2012).

Αντλώντας ερεθίσματα από ένα κεντρικό αξίωμα της θεωρίας περί γονικής αποδοχής-απόρριψης, μια έρευνα εξέτασε τη σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης αποδοχής από το σύντροφο και ψυχολογικής προσαρμογής σε σχέσεις προσκόλλησης. Τα αποτελέσματα έδειξαν και για τους άνδρες και για τις γυναίκες, ότι τείνουν να αντιλαμβάνονται σημαντική αποδοχή και από τη μητέρα και από τον πατέρα, αλλά και από το/τη σύντροφο. Επίσης βρέθηκε ότι όσο λιγότερη αγάπη δέχονται και οι άνδρες και οι γυναίκες, τόσο μεγαλύτερη ψυχολογική δυσπροσαρμογή τείνουν να δηλώνουν ότι έχουν (Varan, Rohner, & Eryuksel, 2008).

Ευρήματα των Khaleque, Rohner και Laukkala (2008) έδειξαν ότι τα άτομα που βιώνουν περισσότερο έλεγχο στη συμπεριφορά τους, τείνουν να θεωρούν τους συντρόφους και τους γονείς τους λιγότερο αποδεκτικούς. Η ενθουμούμενη πατρική αποδοχή, αλλά όχι σε τόσο μεγάλο βαθμό όσο η μητρική, βρέθηκε να σχετίζεται με μεταβολές στην ψυχολογική προσαρμογή τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών. Επιπλέον, μέσα από τα ερευνητικά δεδομένα φάνηκε, ότι η αποδοχή από τον ερωτικό σύντροφο είναι σημαντική για την ψυχολογική προσαρμογή των γυναικών αλλά όχι τόσο των ανδρών (Khaleque, Rohner & Laukkala, 2008).

Εναισθησία στην απόρριψη και ευημερία

Rejection sensitivity processing dynamics

Εικόνα 3. Το μοντέλο της εναισθησίας στην απόρριψη (Romero-Canyas, Downey, Berenson, Ayduk, & Kang, 2010).

Η ευαισθησία στην απόρριψη ορίζεται ως η προδιάθεση που φέρει το άτομο να περιμένει με αγωνία, να αντιλαμβάνεται με ευκολία και να αντιδρά έντονα στην απόρριψη από σημαντικά πρόσωπα της ζωής του (Downey, Feldman, & Ayduk, 2000).

Η ενθουμούμενη γονική απόρριψη αλλά και η ευαισθησία στην απόρριψη έχει αποδεδειχθεί ότι επηρεάζει τις στενές ερωτικές σχέσεις. Άτομα που έχουν εκτεθεί στην απόρριψη, εύκολα αντιλαμβάνονται την αρνητική ή διαφορούμενη συμπεριφορά των ερωτικών τους συντρόφων ως απόρριψη. Αυτή η τάση να αντιλαμβάνονται και να αισθάνονται απόρριψη, σε συνδυασμό με το χρόνιο άγχος για την πιθανή εμφάνισή της απόρριψης, μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την ποιότητα των στενών σχέσεων που τα άτομα αναπτύσσουν.

Βασισμένοι στην προσκόλληση, ο Downey και Feldman (1996) ανέπτυξαν το μοντέλο της ευαισθησίας απόρριψης που ορίζει το φαινόμενο από κοινωνικό-γνωστική οπτική. Το μοντέλο της ευαισθησίας στην απόρριψη προτείνει, ότι πριν από την έκθεση στον πόνο της απόρριψης, ίσως σε συνδυασμό με μια βιολογική ευπάθεια, τα άτομα καταλήγουν να ευαισθητοποιούνται στην πιθανότητα μελλοντικής απόρριψης από σημαντικούς άλλους και να κινητοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να προστατεύσουν τον εαυτό τους από αυτό. Παρά την προβλεπόμενη λειτουργία της, η ευαισθησία στην απόρριψη έχει συνήθως δυσάρεστες συνέπειες, δεδομένου ότι αυτές οι συμπεριφορές αυτό-προστασίας, εμποδίζουν τη διαμόρφωση σημαντικών σχέσεων και τελικά υπονομεύουν τις σχέσεις που συνάπτουν τα άτομα αυτά.

Τα άτομα με ευαισθησία στην απόρριψη δείχνουν αυξημένη ανησυχία για την ύπαρξη απόρριψης από τους συντρόφους τους και αυτό τα οδηγεί να αισθάνονται ανασφαλή και δυσαρεστημένα με τις σχέσεις τους. Οι ευαίσθητοι στην απόρριψη άνδρες είναι ζηλιάρηδες, υποπτεύονται τις συντρόφους τους και θέλουν να ελέγχουν τις επαφές τους με τους άλλους ,

ενώ οι γυναίκες τείνουν να κατηγορούν τους συντρόφους τους άδικα και να έχουν εχθρική και μη υποστηρικτική στάση απέναντί τους (Downey&Feldman,1996).

Οι ευαίσθητοι στην απόρριψη άνδρες μπορεί να προσπαθήσουν να αποτρέψουν την αναμενόμενη απόρριψη επενδύοντας λιγότερο στις στενές διαπροσωπικές τους σχέσεις. Ευρήματα τωνDowney,Feldman καιAyduk (2000) έδειξαν, ότι οι άνδρες που επενδύουν στις ρομαντικές τους σχέσεις και έχουν προσδοκίες απόρριψης οδηγούνται σε βίαιη συμπεριφορά μέσα στη σχέση. Αντίστοιχα εκείνοι που επενδύουν σε μικρό βαθμό στις στιςσχέσεις τους, άλλα έχουν προσδοκίες απόρριψης, οδηγούνται σε λιγότερο δεμένες σχέσεις, τόσο φιλικές όσο και ερωτικές (Downey,Feldman, &Ayduk, 2000).

Η ευαισθησία στην απόρριψη είναι πιθανό να είναι ιδιαίτερα σημαντική και εξέχουσα κατά την εφηβεία. Τα πολυάριθμα πλαίσια και οι αλλαγές ρόλων που χαρακτηρίζουν την περίοδο αυτή, οδηγούν σε περίοπτη θέση τα ζητήματα της κοινωνικής επάρκειας και της κοινωνικής απόρριψης. Αυτή είναι επίσης μια περίοδος κατά την οποία τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που έχουν δημιουργηθεί σε όλη την εφηβεία, είναι πιθανό να εδραιωθούν και να συνεχίζουν στην πρώιμη ενήλικη ζωή. Προϋπάρχουσες προσδοκίες αποδοχής και απόρριψης είναι πιθανόν να αλληλεπιδρούν με εμπειρίες της ύστερης εφηβείας σε νέα πλαίσια, ευκαιρίες, και κοινωνικά δίκτυα και να επηρεάσουν βαθύτερα μεταγενέστερες εκβάσεις της ψυχικής υγείας και των διαπροσωπικών σχέσεων.

Τα παιδιά και οι ενήλικες με υψηλή ευαισθησία στην απόρριψη είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν μεγάλη ποικιλία προβλημάτων εσωτερίκευσης, όπως κοινωνικό άγχος, απόσυρση, μοναξιά, και καταθλιπτικά συμπτώματα. Επίσης, είναι πιθανό τα συμπτώματα εσωτερίκευσης να μειώνουν την αυτοπεποίθηση και να αυξάνουν την αυτό-αμφιβολία σε κοινωνικές καταστάσεις (Marston, Hare, &Allen, 2010).

Η απόρριψη από συνομηλικούς αυξάνει τις προσδοκίες απόρριψης μέσω συναισθημάτων άγχους και θυμού, κατά κύριο λόγο στα αγόρια. Αυτό οφείλεται πιθανότατα στο γεγονός ότι τα κορίτσια μπορεί να βιώσουν έμμεση επιθετικότητα. Η έμμεση επιθετικότητα επιτυγχάνεται για παράδειγμα, με το να τα αγνοούν στο σχολείο ή με το να μην τα επιτρέπουν να συμμετέχουν σε διάφορες δραστηριότητες. Έτσι για τα κορίτσια μπορεί να είναι πιο δύσκολο να ανιχνεύσουν τις ενδείξεις απόρριψης και να αντιδράσουν σε αυτές. Το να είναι όμως κάποιος αποδεκτός από τους συνομηλικούς του είναι εξίσου σημαντικό και για τα δυο φύλα.

Υπάρχει διαχωρισμός των προσδοκιών απόρριψης, πρώτον οι προσδοκίες απόρριψης που χαρακτηρίζονται από άγχος αναμονής και οι προσδοκίες απόρριψης που χαρακτηρίζονται από θυμό, λόγω της αναμονής. Οι πρώτες προβλέπουν αυξημένο κοινωνικό άγχος και απόσυρση. Αντίστοιχα οι δεύτερες οδηγούν σε αυξημένη επιθετικότητα και μειωμένο κοινωνικό άγχος. Και οι δυο όμως χαρακτηρίζονται εξίσου από μοναχικότητα (London, Downey, Bonica, & Paltin, 2007).

Υποστηρικτικές σχέσεις, είτε με ένα γονέα, έναν άλλο ενήλικα, έναν συνομήλικο, ένα σύντροφο, ή ένα θεραπευτή, μπορεί να αλλάξουν ριζικά τις προσδοκίες των ανθρώπων και τις ανησυχίες σχετικά με την απόρριψη. Ωστόσο, η ευαισθησία στην απόρριψη μπορεί να είναι βαθιά ριζωμένη. Έτσι, η αλλαγή είναι μάλλον απίθανο να συμβεί εκτός, εάν τα άτομα είναι εξαιρετικά δραστήρια και ο σύντροφος τους μπορεί να τους παρέχει αποτελεσματική καθοδήγηση και ενθάρρυνση (Downey & Feldman, 1996).

Τα άτομα είναι πιθανό να εφαρμόζουν στρατηγικές αποφυγής, για την αντιμετώπιση της δυνητικής απειλής, στο πλαίσιο μιας έντονης σύγκρουσης. Τέτοιου είδους αποφυγή μπορεί να αντανakλά προσπάθειες ρύθμισης της απειλής, μειώνοντας τη συναισθηματική διέγερση και αγωνία. Η μείωση της δυσφορίας μπορεί να είναι σημαντική για τη διατήρηση μιας σχέσης με κάποιον που το άτομο τον αντιμετωπίζει ως πηγή απειλής, όπως συμβαίνει,

για παράδειγμα, σε εξαιρετικά ανασφαλείς δεσμούς με καταχρηστικούς γονείς. Όταν κάποιος δεν μπορεί να φύγει από την πηγή της απειλής, η αποφυγή προσοχής μπορεί να επιτρέψει ένα βαθμό εγγύτητας (Berensonetal., 2009).

Η υψηλή ευαισθησία στην απόρριψη σχετίζεται επίσης με χαρακτηριστικά οριακής προσωπικότητας, μεταξύ των ατόμων με χαμηλό γνωστικό έλεγχο. Σε αυτούς που είχαν υψηλό αυτό-αναφερόμενο γνωστικό έλεγχο, η σχέση μεταξύ ευαισθησίας στην απόρριψη και χαρακτηριστικών οριακής προσωπικότητας βρέθηκε να είναι εξασθενημένη, σύμφωνα με έρευνα της Aydukκαι συνεργατών(2008).Ο γνωστικός έλεγχος ορίζεται, ως η δυνατότητα των ατόμων να παρακάμπτουν ισχυρές, αντανακλαστικές αντιδράσεις υπέρ των λιγότερο προσβάσιμων, κυρίαρχων απαντήσεων. Σε αυτή την έρευνα, προτάθηκε ότι τα άτομα με υψηλή ευαισθησία στην απόρριψη και χαμηλό γνωστικό έλεγχο, σε ενδείξεις απόρριψης, αντιδρούν υπερβολικά με τρόπους που είναι χαρακτηριστικοί της οριακής διαταραχής προσωπικότητας, συμπεριλαμβανομένων της έντονης επιθετικότητας, κατάθλιψης, κατάχρησης ουσιών, βουλιμίας και άλλες μορφές παρορμητικού αυτοτραυματισμού. Αντιθέτως, άτομα με υψηλή ευαισθησία στην απόρριψη,τα οποία έχουν υψηλό γνωστικό έλεγχο είναι σε θέση να αυξήσουν την πρόσβαση σε γνωστικές διαδικασίες που επιτρέπουν την ορθολογική επίλυση των προβλημάτων και αναστέλλουν τις αντανακλαστικές, "καυτές" αποκρίσεις. Τα χαρακτηριστικά οριακής προσωπικότητας προβλέπονται από την αλληλεπίδραση μεταξύ ευαισθησίας στην απόρριψη και γνωστικού ελέγχου (Ayduketal., 2008).

Ο καθένας μπορεί να βιώσει απόρριψη, όμως τα άτομα διαφέρουν ως προς τον τρόπο που ανταποκρίνονται σε αυτή. Μερικοί άνθρωποι ανταποκρίνονται προσαρμοστικά, ενώ άλλοι ανταποκρίνονται με τρόπο που βλάπτει τις κοινωνικές σχέσεις τους και τους καθιστά ευπαθείς, με χαμηλή αυτοεκτίμηση, κοινωνικό άγχος και κατάθλιψη. Η χαμηλή αυτοεκτίμηση και η ανασφαλής προσκόλληση έχουν συνδεθεί με μεροληπτική

επεξεργασίας των πληροφοριών που δηλώνουν απόρριψη. Οι προσδοκίες απόρριψης μπορεί να οδηγήσουν σε λανθασμένες ερμηνείες των κοινωνικών καταστάσεων και τελικά η συμπεριφορά του ατόμου να επιφέρει πραγματική απόρριψη (Downey&Feldman, 1996).

Υπάρχουν εσωστρεφή άτομα, που δεν μιλούν ελεύθερα για αυτό που τους απασχολεί στις φιλικές τους σχέσεις. Έρευνα των Thomas και Bowker (2015) εξέτασε πως αυτό το χαρακτηριστικό επηρεάζει τη σχέση μεταξύ ευαισθησίας στην απόρριψη και φιλικής υποστήριξης και κατά συνέπεια την ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου. Η γονική υποστήριξη εξετάστηκε ως ρυθμιστής της σχέσης μεταξύ ευαισθησίας στην απόρριψη και εσωστρέφειας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το να σιωπάει το άτομο στις φιλικές του σχέσεις και να μην μιλά ανοιχτά για οτιδήποτε το απασχολεί επηρεάζει την ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου.

Η ευαισθησίας στην απόρριψη κατά την εφηβική ηλικία βρέθηκε να σχετίζεται με την κατάθλιψη, το άγχος και τη μοναξιά. Η επιρροή της μπορεί να είναι καταστροφική στην ψυχολογική ευημερία του έφηβου, καθώς αποτελεί μια περίοδο στη ζωή του ατόμου, όπου οι ανησυχίες σχετικά με την αποδοχή από τους συνομήλικους και τους φίλους εντείνεται. Το ίδιο ισχύει και για την πρώιμη ενήλικη ζωή του ατόμου, όπου αλλάζει ριζικά η καθημερινότητα και οι στόχοι του με την έναρξη των σπουδών του καθώς και την αναζήτηση εργασίας (Thomas&Bowker, 2015).

Γονική αποδοχή-απόρριψη και ευαισθησία στην απόρριψη

Ενδιαφέρον εύρημα αποτελεί το γεγονός ότι οι υποστηρικτοί γονείς φαίνεται να μεγαθύνουν στο άτομο κάποιες ανησυχίες σχετικές με την απόρριψη. Από ερευνητικά δεδομένα έχει αποδειχθεί ότι η γονική στήριξη επιδρά θετικά στην ψυχολογική ευημερία του ατόμου. Αυτό το εύρημα όμως, μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι οι έφηβοι με υποστηρικτικούς γονείς, μπορεί να βιώσουν πιο έντονα αρνητικά συναισθήματα από εκείνους

που δεν έχουν υποστηρικτικούς γονείς. Με αυτό τον τρόπο, ενδεχομένως μεγαλώνουν οι προσδοκίες για επερχόμενη απόρριψη και οδηγούν σε δυσκολίες κατά την ψυχολογική προσαρμογή τους (Thomas,&Bowker,2015).

Οι εμπειρίες απόρριψης στην παιδική ηλικία παίζουν σημαντικό ρόλο στην αιτιολογία της μετεχμιακής/οριακής διαταραχής προσωπικότητας. Τα άτομα που εκδηλώνουν συμπτώματα της διαταραχής αναφέρουν και υψηλά επίπεδα ευαισθησίας στην απόρριψη. Η ευαισθησία στην απόρριψη τροποποιείται από τις εμπειρίες γονικής απόρριψης, ενώ η απόρριψη από συνομήλικους φαίνεται να έχει ισχυρή επίδραση στην εμφάνιση της διαταραχής. Η κοινωνική στήριξη και αποδοχή φαίνεται να αποτελεί βασικό προστατευτικό παράγοντα. Δεδομένα έρευνας των Rosenbach καιRenneberg (2014) φανέρωσαν ότι η γονική απόρριψη σχετίζεται άμεσα με χαρακτηριστικά οριακής διαταραχής μόνο σε άτομα με υψηλά ποσοστά ευαισθησίας στην απόρριψη.Η πίεση που ενδεχομένως ασκούν οι γονείς προς τα παιδιά τους συνδέεται με αύξηση συμπτωμάτων κοινωνικού άγχους και εμφάνιση ευαισθησίας στην απόρριψη με την πάροδο του χρόνου. Επιπλέον η θυματοποίηση από συνομήλικους βρέθηκε να σχετίζεται θετικά με δυσκολίες προσαρμογής κατά την εφηβική ηλικία (Rosenbach&Renneberg, 2014).

Ευρήματα έρευνας των Rowe, Gembeck, Rudolph καιNesdale(2015) υποστηρίζουν, ότι η ανατροφή παιδιών, η οποία χαρακτηρίζεται από εξαναγκασμό και ψυχολογικό έλεγχο, ίσως διαταράζει τις δυνατότητες των έφηβων να αναπτύξουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και να αποκτήσουν αυτεπάρκεια. Έτσι, πιθανώς να επέλθουν αρνητικές επιδράσεις στην αντίληψη του εαυτού και τη συναισθηματικότητα. Η αρνητική αυτό-αντίληψη και η μειωμένη συναισθηματική ανταπόκριση είναι πλευρές συμπτωμάτων κατάθλιψης, καθώς συνδέονται με το φόβο της αρνητικής αξιολόγησης και επιφυλακτικότητας σε κοινωνικές καταστάσεις,τα οποία με τη σειρά τους αποτελούν πλευρές συμπτωμάτων κοινωνικού άγχους (Rowe, Gembeck, Rudolph&Nesdale, 2015).

Σε μια έρευνα των Zimmer-Gembeck, Trevaskis, Nesdale, και Downey (2014) βρέθηκε ότι η γονική απόρριψη σχετίζεται με τη μοναξιά, έμμεσα, μέσω της ευαισθησίας στην απόρριψη. Επίσης βρέθηκε ότι η θυματοποίηση από συνομήλικους καθώς και η προσδοκία απόρριψης, προβλέπει δυσκολίες στην συμπεριφορά. Η θυματοποίηση από συνομηλικούς αλλά και οι γονικές πρακτικές, βρέθηκε να συνδέονται με αυτά τα συμπτώματα. Στην έρευνα αυτή, οι έφηβοι με υψηλή θυματοποίηση σε μια σχέση, ανέφεραν περισσότερη μοναξιά και καταθλιπτικά συμπτώματα λόγω αυξημένης ευαισθησίας στην απόρριψη από τους συνομήλικους τους. Η θυματοποίηση σε μια σχέση, φάνηκε να οδηγεί σε συναισθηματική αδυναμία προσαρμογής και να συνδέεται άμεσα και έμμεσα με την ευαισθησία στην απόρριψη, τόσο σε αγόρια όσο και σε κορίτσια (Zimmer-Gembeck, Trevaskis, Nesdale & Downey, 2014).

Η παρούσα έρευνα

Με βάση τα παραπάνω, γίνεται φανερό ότι η γονική (πατρική και μητρική) αποδοχή-απόρριψη μπορεί να επηρεάσει την ψυχολογική ευημερία του ατόμου. Αυτή η σχέση μπορεί να επηρεαστεί και από μια τρίτη μεταβλητή, την ευαισθησία στην απόρριψη, η οποία ως διαμεσολαβητής μπορεί να επηρεάσει την ψυχολογική του προσαρμογή. Η εμπειρία της γονικής απόρριψης μπορεί να έχει αρνητικές επιδράσεις σε πολλές εκφάνσεις της ζωής και καθημερινότητας του ατόμου. Έτσι, η εμπειρία της γονικής (πατρικής και μητρικής) απόρριψης, μαζί με την ευαισθησία στην απόρριψη, αναμένεται να επηρεάζουν αρνητικά την ψυχολογική του ευημερία.

Η παρούσα έρευνα επιδιώκει να εξετάσει τη διαμεσολαβητική επίδραση της ευαισθησίας στην απόρριψη στη σχέση μεταξύ γονικής (πατρικής και μητρικής) αποδοχής-απόρριψης και ευημερίας του ατόμου. Υποθέτουμε ότι:

(1) Αν οι γονείς γίνονταν, κατά την παιδική ηλικία του ατόμου, αντιληπτοί ως απορριπτικοί, τότε αναμένεται κακή ψυχολογική προσαρμογή κατά την ενήλικη ζωή.

(2) Η ευαισθησία στην απόρριψη, θα διαμεσολαβεί τη σχέση μεταξύ γονικής (πατρικής και μητρικής) απόρριψης και ψυχολογικής ευημερίας.

Μεθοδολογία

Δείγμα

Το δείγμα αποτελούνταν από 729 φοιτητές (n=344 άνδρες και n=384 γυναίκες), ηλικίας 18 έως 25 ετών (M=21,3, SD=1,63). Η πλειοψηφία του δείγματος 82,4% (n=601) ήταν φοιτητές στην Κρήτη. Το 55,7% (n=406) φοιτούσαν σε σχολές κοινωνικών επιστημών, το 11,1% (n=81) σε παιδαγωγικές σχολές το 9,5% (n=69) σε σχολές επιστημών και το υπόλοιπο 22,4% (n=163) σε άλλα τμήματα. Διαφορετικού μορφωτικού επιπέδου ήταν οι πατέρες (10,4% δημοτικό, 10,4% γυμνάσιο, το 36,5% λύκειο, το 32,9%, ΑΕΙ/ΤΕΙ και το 7,8% μεταπτυχιακές σπουδές) από τις μητέρες (7,5% δημοτικό, 11,1% γυμνάσιο, 39,1% λύκειο, 34,4% ΑΕΙ/ΤΕΙ και το 7,3% μεταπτυχιακές σπουδές), με την πλειοψηφία να είναι απόφοιτοι της μέσης εκπαίδευσης. Επιπλέον, διαφορές υπήρχαν στον τόπο μόνιμης κατοικίας των συμμετεχόντων (19,2% χωριό, 13% μικρή πόλη, 30,6% πόλη, 16,3% μεγάλη πόλη, 19,9% μεγαλούπολη), καθώς και στο μέγεθος της οικογένειας (9,5% μοναχοπαίδια, 56,2% έναν αδερφό/αδερφή, 21,7% δύο αδέρφια, 12,2% περισσότερα από δύο).

Διαδικασία

Η συμμετοχή στην έρευνα ήταν εθελοντική. Δεν υπήρξε καμία πληρωμή ή άλλο κίνητρο για να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια. Η χορήγηση των ερωτηματολογίων έγινε κατά κύριο λόγο στα πλαίσια μαθημάτων του πανεπιστημίου, αλλά και σε φοιτητές κατά τον ελεύθερο τους χρόνο. Η συμπλήρωση τους διήρκεσε περίπου 40 λεπτά. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια παρουσία των ερευνητών, που ήταν διαθέσιμοι για τυχόν διευκρινίσεις. Εξαρχής πληροφορήθηκαν για το σκοπό της έρευνας, ενώ οι ίδιες σαφείς οδηγίες δόθηκαν σε όλους. Τονίστηκαν ιδιαίτερος θέματα ανωνυμίας και προστασίας των προσωπικών δεδομένων, καθώς επίσης και η προαιρετική συμμετοχή τους στην έρευνα. Η

σειρά χορήγησης των ερωτηματολογίων ήταν τυχαία και διαφορετική, έτσι ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε προκατάληψη καθώς και ο παράγοντας κόπωσης λόγω της μεγάλης έκτασης του. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν κατά τη διάρκεια του εαρινού εξαμήνου του 2016. Μετά τη συλλογή, οι απαντήσεις κωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν με τη χρήση του SPSS (StatisticalPackageforSocialSciences).

Εργαλεία

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίων αυτοαναφοράς. Αρχικά από τους συμμετέχοντες ζητήθηκε να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο με δημογραφικά στοιχεία, με στόχο τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με το φύλο, την ηλικία, την σεξουαλική ταυτότητα, την εθνικότητα, το τμήμα και το έτος φοίτησης, τον τόπο μόνιμης κατοικίας, το μέγεθος της οικογένειας και το ακαδημαϊκό επίπεδο των γονέων. Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν άλλα τρία ερωτηματολόγια για τους σκοπούς της τρέχουσας έρευνας, τα οποία παρατίθενται στο Παράρτημα.

Ερωτηματολόγιο Γονικής Αποδοχής-Απόρριψης για Ενήλικες (AdultParentalAcceptance-RejectionQuestionnaire- AdultPARQ(Rohner 2005). Οι συμμετέχοντες απάντησαν σε δύο εκδοχές του Ερωτηματολογίου Γονικής Αποδοχής-Απόρριψης για Ενήλικες, αξιολογώντας τις αντιλήψεις της ενθουμούμενης μητρικής (PARQ_Mother) και πατρικής (PARQ_Father) αποδοχής-απόρριψης, αντίστοιχα. Και οι δύο εκδοχές του ερωτηματολογίου ήταν μεταφρασμένες και προσαρμοσμένες στα ελληνικά (Giaouzi&Giovazolias, 2015). Το κάθε ερωτηματολόγιο είχε 24 ερωτήσεις, οι οποίες αποτελούνται από τις τέσσερις κλίμακες που συνθέτουν το συνεχές της γονικής ζεστασιάς (αποδοχή-απόρριψη). Αυτές οι κλίμακες μετρούν τις αναφορές για τη μητρική ή πατρική ζεστασιά-στοργή, εχθρικότητα- επιθετικότητα, αδιαφορία-παραμέληση και αδιαφοροποίητη απόρριψη.

Οι συμμετέχοντες έπρεπε να κρίνουν το πόσο καλά η κάθε πρόταση περιγράφει τη συμπεριφορά που είχαν οι γονείς τους, απαντώντας σε μια 4-βάθμια κλίμακα τύπου Likert (1=πάντα, 2=μερικές φορές, 3=σπάνια και 4=ποτέ). Οι προτάσεις ήταν ίδιες και στα δύο ερωτηματολόγια. Για παράδειγμα, η ερώτηση: «Μου έδειχνε την αγάπη του/της» (αφορά την αντιλαμβανόμενη ζεστασιά-στοργή), «Με φοβέριζε ή με απειλούσε όταν έκανα κάποιο λάθος» (αφορά την αντιλαμβανόμενη εχθρικήτητα- επιθετικότητα), «Με αγνοούσε όσο δεν έκανα κάτι που τον/την ενοχλεί» (αφορά την αντιλαμβανόμενη αδιαφορία-παραμέληση), «Φαινόταν να με αντιπαθεί» (αφορά την αντιλαμβανόμενη αδιαφοροποίητη απόρριψη).

Όσο πιο υψηλό ήταν το σκορ των απαντήσεων (έχοντας αντιστρέψει τα σκορ της κλίμακας ζεστασιάς-στοργής), τόσο πιο μεγάλη αποδοχή σήμαινε ότι βίωναν κατά την παιδική ηλικία από τους γονείς τους. Τα σκορ κυμαίνονταν από 24, δείχνοντας την ύψιστη απόρριψη, μέχρι 96, δείχνοντας την ύψιστη αποδοχή. Η αξιοπιστία στο ερωτηματολόγιο της μητρικής αποδοχής-απόρριψης είχε υψηλό δείκτη $\alpha = .91$, ενώ αντίστοιχος ήταν και ο δείκτης $\alpha = .91$ στο ερωτηματολόγιο πατρικής αποδοχής-απόρριψης

Κλίμακα μέτρησης ευαισθησίας στην απόρριψη-Rejection Sensitivity Questionnaire, Adult Version. Η Κλίμακα Μέτρησης Ευαισθησίας στην Απόρριψη (Downey&Feldman, 1996) μεταφράστηκε και προσαρμόστηκε στα ελληνικά για τους σκοπούς της έρευνας. Συμπεριελάμβανε 18 ερωτήσεις-σενάρια, η καθεμία από τις οποίες αναφερόταν σε ένα υποθετικό σενάριο, ξεχωριστό κάθε φορά, και ακολουθούσαν δυο ερωτήσεις. Η πρώτη ερώτηση ζητούσε από τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν πόσο θα τους απασχολούσε/άγχωνε αυτό το οποίο περιγράφει το σενάριο, δηλαδή μετρούσε το βαθμό άγχους και ανησυχίας για το αποτέλεσμα. Στη δεύτερη ερώτηση απαντούσαν εάν θα περίμεναν θετική ανταπόκριση, τις προσδοκίες δηλαδή αποδοχής ή απόρριψης. Οι ερωτήσεις σενάρια αντιπροσωπεύουν μια ευρεία κατηγορία διαπροσωπικών καταστάσεων που αντιμετωπίζουν οι νεαροί ενήλικες, στις οποίες η απόρριψη είναι δυνατή.

Οι συμμετέχοντες έπρεπε να κρίνουν το βαθμό άγχους/ανησυχίας που θα βίωναν, απαντώντας σε μια 6-βάθμια κλίμακα (1=καθόλου έως 6=παρα πολύ) για την πρώτη ερώτηση. Για τη δεύτερη ερώτηση, δήλωναν πόσο πιθανή θεωρούν την θετική ανταπόκριση σε μια αντίστοιχη 6-βάθμια κλίμακα (1=καθόλου πιθανό έως 6=πολύ πιθανό). Για παράδειγμα, μια ερώτηση του ερωτηματολογίου ήταν:<< Ζητάτε από ένα/μια φίλο/η να σας κάνει μια μεγάλη χάρη>> (υποθετικό σενάριο), <<α. Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν ο/η φίλος/η θα σας έκανε αυτή τη χάρη;>> (βαθμό άγχους και ανησυχίας) και <<β. Θα περίμενα ότι θα μου έκανε πρόθυμα αυτή τη χάρη>> (προσδοκία αποδοχής ή απόρριψης).

Έχοντας αντιστρέψει τις απαντήσεις από τη δεύτερη ερώτηση (προσδοκία αποδοχής απόρριψης) κάθε σεναρίου, μετράται η ευαισθησία στην απόρριψη από το σύνολο των απαντήσεων. Όσο πιο υψηλό ήταν το σκορ των απαντήσεων, τόσο πιο μεγάλη ευαισθησία στην απόρριψη σήμαινε ότι βιώνουν τα άτομα στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Τα σκορ κυμαίνονταν από 18, δείχνοντας την ελάχιστη ευαισθησία στην απόρριψη, μέχρι 108, δείχνοντας την ύψιστη ευαισθησία στην απόρριψη. Η αξιοπιστία στο ερωτηματολόγιο είχε υψηλό δείκτη $\alpha = .88$.

Κλίμακα ψυχολογικής ευημερίας-The Psychological Well-Beingscale (PWB) Η Κλίμακα Ψυχολογικής Ευημερίας (Diener&Biswas-Diener, 2008) αποτελείται από οκτώ ερωτήσεις που περιγράφουν σημαντικές πτυχές της ανθρώπινης λειτουργικότητας, οι οποίες κυμαίνονται από θετικές σχέσεις μέχρι και συναισθήματα επάρκειας καθώς και εάν έχει σκοπό και νόημα η ζωή του ατόμου. Όλες οι ερωτήσεις είναι διατυπωμένες με θετική κατεύθυνση. Το ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε και προσαρμόστηκε στα ελληνικά για τους σκοπούς της έρευνας.

Οι συμμετέχοντες έπρεπε να κρίνουν το βαθμό συμφωνίας τους με αυτό που δήλωνε η κάθε πρόταση, απαντώντας σε μια 7-βάθμια κλίμακα (1=διαφωνώ απολύτως, 2=διαφωνώ,

3=διαφωνώ μερικώς, 4= ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 5= συμφωνώ μερικώς, 6= συμφωνώ, 7= συμφωνώ απολύτως). Για παράδειγμα μια ερώτηση του ερωτηματολογίου ήταν:<< Είμαι αισιόδοξος/η για το μέλλον μου>>. Παρά το γεγονός ότι η κλίμακα δεν μετρά ξεχωριστά τις πτυχές της ψυχολογικής ευημερίας, δίνει μια συνολική εικόνα της λειτουργικότητας σε όλες τις πτυχές που κρίνονται σημαντικές.

Όσο πιο υψηλό ήταν το σκορ των απαντήσεων, τόσο καλύτερη ψυχολογική προσαρμογή και ευημερία δήλωνε το άτομο. Τα σκορ κυμαίνονταν από 8, δείχνοντας την ύψιστη δυσκολία προσαρμογής, μέχρι 56, δείχνοντας την κάλλιστη ψυχολογική προσαρμογή. Η αξιοπιστία στο ερωτηματολόγιο είχε δείκτη $\alpha = .83$.

Αναλύσεις δεδομένων

Στη φάση της στατιστικής επεξεργασίας των ερευνητικών δεδομένων, πραγματοποιήθηκε ανάλυση διαμεσολάβησης (Mediation Analysis) έτσι ώστε να μπορέσει να απαντηθεί το ερευνητικό ερώτημα που έχει τεθεί. Για το μοντέλο διαμεσολάβησης, χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα PROCESS, ένα ευέλικτο εργαλείο για τη εξέταση μιας σχέσης διαμεσολάβησης μεταξύ μεταβλητών. Αυτή η μέθοδος θεωρείται πλεονεκτική σε σχέση με προηγούμενες μεθόδους αξιολόγησης διαμεσολάβησης, λόγω της αυξημένης αξιοπιστίας των ευρημάτων (Hayes 2013).

Αποτελέσματα

Οι δείκτες εσωτερικής συνοχής, οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις των κλιμάκων της έρευνας παρουσιάζονται στον Πίνακα 1. Όπως φαίνεται η αξιοπιστία κυμαίνεται από καλή .82 έως υψηλή .91.

Πίνακας 1

Αξιοπιστίες, Μέσοι Όροι, Τυπικές αποκλίσεις των ερωτηματολογίων της έρευνας (N=729)

Εργαλεία	Στοιχεία	Cronbach's α	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση
Πατρική Αποδοχή (PARQ_F)	24	.91	80,3	11,6
Μητρική Αποδοχή (PARQ_M)	24	.91	85,9	10,06
Ευαισθησία στην Απόρριψη(RSQ)	36	.87	119,9	25,2
Ευημερία (WBQ)	8	.82	42	7,16

Διαφορές ανάλογα με το φύλο

Για να εξεταστεί αν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ανδρών και των γυναικών, ως προς τις υπό μελέτη μεταβλητές, χρησιμοποιήθηκε το κριτήριο t για ανεξάρτητα δείγματα.

Αναλυτικά στην πατρική αποδοχή (PARQ_F), ενώ τα σκορ ήταν πιο υψηλά για τις γυναίκες (M=81,5, S.D=11,37) σε σχέση με τους άνδρες (M=78,9, S.D=11,64), αυτή η διαφορά δεν ήταν στατιστικά σημαντική με $p>.05$. Στην μητρική αποδοχή, όμως, (PARQ_M)ο μέσος όρος για τις γυναίκες (M=87,39, S.D=8,68) είναι υψηλότερος ($t = -4,13$, $DF=645$, $p=.000$, δίπλευρος έλεγχος) σε σχέση με τους άνδρες (M=84,3, S.D=11,19). Η αντιλαμβανόμενη μητρική αποδοχή σχετίζεται με το φύλο του παιδιού, ενώ η πατρική αποδοχή όχι. Επίσης, λόγω των υψηλών μέσων όρων, φαίνεται τόσο οι άνδρες, όσο και οι γυναίκες του δείγματος, να αντιλαμβάνονται και τους δύο γονείς τους περισσότερο ως αποδεκτικούς, παρά ως απορριπτικούς.

Πίνακας 2

Μέσοι όροι, τυπικές αποκλίσεις και διαφορές ανάλογα με το φύλο στις κλίμακες πατρικής και μητρικής αποδοχής, ευαισθησίας στην απόρριψη και ψυχολογικής ευημερίας.

Εργαλεία	M.O	T.A	N	t
Πατρική αποδοχή				
Άνδρες	78,95	11,64	344	-3,01
Γυναίκες	81,52	11,37	384	
Σύνολο	80,31	11,55	728	
Μητρική αποδοχή				
Άνδρες	84,30	11,19	344	-4,13***
Γυναίκες	87,39	8,68	384	
Σύνολο	85,94	10,06	728	
Ευαισθησία στην απόρριψη				
Άνδρες	115,83	23,15	344	-4,27*
Γυναίκες	123,67	26,42	384	
Σύνολο	119,97	25,19	728	
Ψυχολογική ευημερία				
Άνδρες	41,15	7,51	344	-3,02
Γυναίκες	42,75	6,75	384	
Σύνολο	42,00	7,16	728	

$p < .05^*$, $p < .001^{***}$

Όσον αφορά την ευαισθησία στην απόρριψη, πάλι οι γυναίκες είχαν υψηλότερα σκορ (M=123,6 , S.D=26,41) σε σχέση με τους άνδρες (M=115,8 , S.D= 23,14), με στατιστικά σημαντική διαφορά. Με βάση τους μέσους όρους του δείγματος σε αυτή την κλίμακα, φαίνεται ότι οι γυναίκες εμφανίζουν περισσότερη ευαισθησία στην απόρριψη από ότι οι άνδρες. Επίσης, οι υψηλοί μέσοι όροι, φανερώνουν τόσο για τους άνδρες, όσο και για τις γυναίκες, ότι αναμένουν στις διαπροσωπικές τους σχέσεις την επικείμενη απόρριψη.

Σχετικά με την ευημερία, ενώ τα σκορ ήταν ελάχιστα πιο υψηλά για τις γυναίκες (M=42,7 , S.D=6,75) σε σχέση με τους άνδρες (M=41,1, S.D=7,51), αυτή η διαφορά δεν ήταν στατιστικά σημαντική. Η ευημερία δεν φάνηκε να εμφανίζει διαφορές ανάλογα με το φύλο του συμμετέχοντα. Τέλος, οι μέσοι όροι φανερώνουν ότι και τα δυο φύλα αντιλαμβάνονται με τον ίδιο τρόπο την ψυχολογική ευημερία.

Συσχετίσεις

Με βάση τον Πίνακα 3, η πατρική αποδοχή σχετίζεται αρνητικά με την ευαισθησία στην απόρριψη ($r = -.073, p < .05$). Αυτό σημαίνει ότι όσο πιο αποδεκτικό αντιλαμβάνονταν τα παιδιά τον πατέρα, τόσο λιγότερη ευαισθησία στην απόρριψη αναπτύσσουν. Το ίδιο ισχύει και για τη μητρική αποδοχή ($r = -.075, p < .05$).

Η πατρική αποδοχή βρέθηκε να σχετίζεται θετικά με την ευημερία ($r = .363, p < .01$), δηλαδή, όσο πιο αποδεκτικό αντιλαμβάνονταν τα παιδιά τον πατέρα, τόσο πιο καλά ψυχολογικά προσαρμοσμένα είναι. Αντιστρόφως, όσο πιο απορριπτικό αντιλαμβάνονταν τον πατέρα, τόσο χειρότερη είναι η ψυχολογική προσαρμογή τους. Αντίστοιχα το ίδιο ισχύει και για τις μητέρες ($r = .340, p < .01$). Τέλος, βρέθηκε σημαντικά αρνητική συσχέτιση μεταξύ ευαισθησίας στην απόρριψη και ευημερίας ($r = -.109, p < .01$).

Πίνακας 3

Συσχετίσεις μεταξύ πατρικής και μητρικής αποδοχής, ευαισθησίας στην απόρριψη και ψυχολογικής ευημερίας

Εργαλεία	Πατρική αποδοχή	Μητρική αποδοχή	Ευαισθησία στην απόρριψη	Ψυχολογική ευημερία	N
Πατρική αποδοχή					
Άνδρες	-	.582**	-.064	.378**	344
Γυναίκες	-	.353**	-.115*	.332**	384
Σύνολο	-	.482**	-.073*	.363**	729
Μητρική αποδοχή					
Άνδρες	.582**	-	-.100	.362**	344
Γυναίκες	.353**	-	-.107*	.286**	384
Σύνολο	.482**	-	-.075*	.340**	729
Ευαισθησία στην απόρριψη					
Άνδρες	-.064	-.100	-	-.135*	344
Γυναίκες	-.115*	-.107*	-	-.125*	384
Σύνολο	-.073*	-.075*	-	-.109*	729
Ψυχολογική ευημερία					
Άνδρες	.378**	.362**	-.135*	-	344
Γυναίκες	.332**	.286**	-.125*	-	384
Σύνολο	.363**	.340**	-.109**	-	729

* $p < .05$ ** $p < .01$

Εξετάζοντας τις συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών, ξεχωριστά για το ανδρικό και το γυναικείο πληθυσμό, αναδείχθηκαν κάποιες διαφορές. Στη σχέση μεταξύ μητρικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής (ευημερίας) οι άνδρες εμφάνισαν υψηλότερη συσχέτιση ($r = .362, p < .01$), συγκριτικά με τις γυναίκες ($r = .286, p < .01$). Όσο πιο πολύ οι άνδρες θυμούνται την μητέρα τους ως αποδεκτική, τόσο καλύτερη ψυχολογική προσαρμογή έχουν.

Βρέθηκαν επίσης διαφορές συσχέτισης μεταξύ μητρικής και πατρικής αποδοχής. Συγκεκριμένα, οι άνδρες εμφάνισαν μεγαλύτερη θετική συσχέτιση ($r = .582, p < .01$) συγκριτικά με τις γυναίκες σε αυτή τη σχέση ($r = .353, p < .01$). Οι άνδρες δηλαδή, όσο πιο πολύ αποδεκτικό αντιλαμβάνονταν τον πατέρα, άλλο τόσο αποδεικτική δηλώνουν ότι αντιλαμβάνονταν τη μητέρα, σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με τις γυναίκες.

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα, διαπιστώνουμε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των βασικών μεταβλητών της έρευνάς μας, και κατά συνέπεια, μπορούμε να προχωρήσουμε στην εφαρμογή της ανάλυσης διαμεσολάβησης.

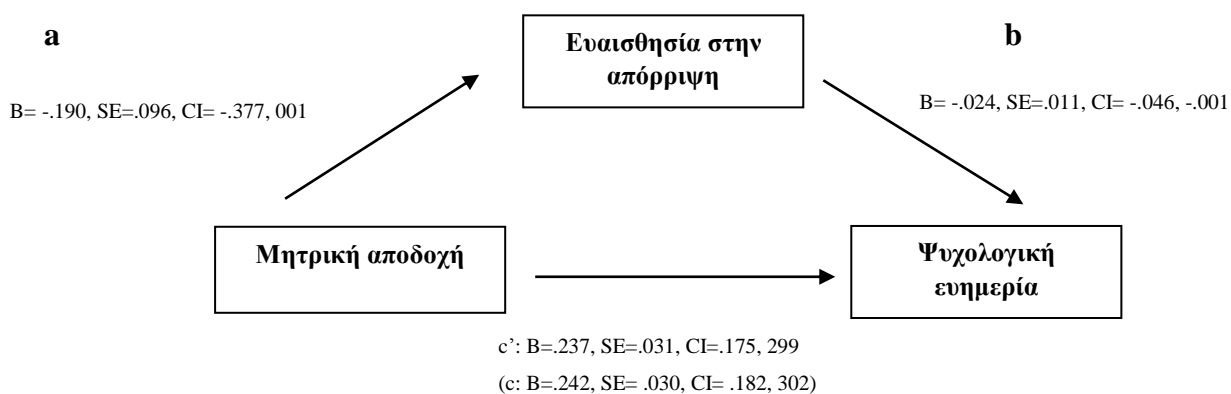
Αναλύσεις Παλινδρόμησης- Διαμεσολάβηση

Στη συνέχεια εξετάστηκε η ευαισθησία στην απόρριψη ως διαμεσολαβητής μεταξύ α) μητρικής και β) πατρικής απόρριψης και ψυχολογικής ευημερίας, όπως ορίζει η υπόθεση, με τη χρήση του PROCESS.

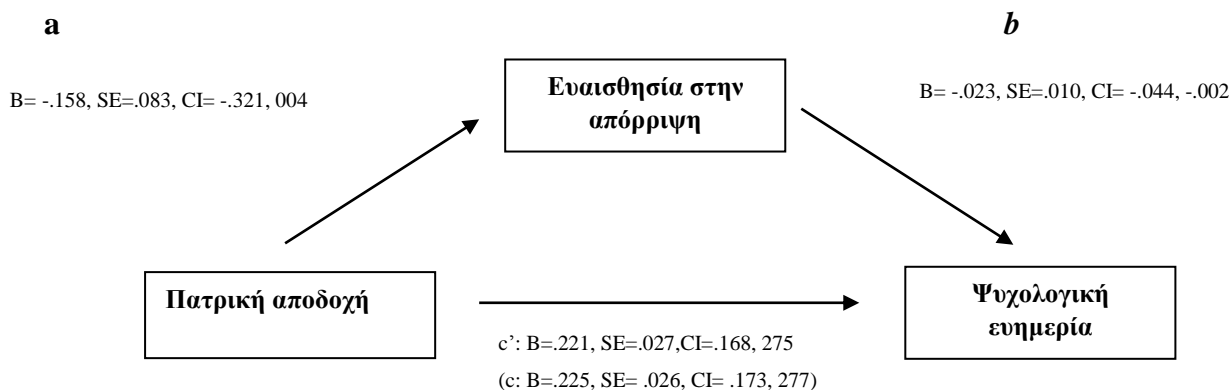
Σε γενικές γραμμές σε ένα διαμεσολαβητικό μοντέλο, η ανεξάρτητη μεταβλητή X ασκεί μια επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή Y μέσω ενός ή περισσότερων μεταβλητών, που διαμεσολαβούν αυτή τη σχέση και ονομάζονται διαμεσολαβητές M . Στο απλό διαμεσολαβητικό μοντέλο, το a είναι ο συντελεστής για το X , σε ένα μοντέλο που προβλέπει το M από το X , και το b και c' είναι οι συντελεστές σε ένα μοντέλο πρόβλεψης του Y από το M και το X , αντίστοιχα. Το c' ποσοτικοποιεί την άμεση επίδραση της X , ενώ το a και

βποσοτικοποιεί την έμμεση επίδραση της X στην Y, μέσω της M. Η έμμεση επίδραση των ab, είναι απλώς η διαφορά της συνολικής και έμμεσης επίδρασης του X: $ab = c - c'$ (Hayes, 2009).

Η ανάλυση διαμεσολάβησης έδειξε ότι η αντιλαμβανόμενη μητρική αποδοχή έχει σημαντική συνολική επίδραση στην ψυχολογική ευημερία [c: $B = .225$, $SE = .026$, $BCaCI(.173, .277)$]. Μετά την επίδραση της ευαισθησίας στην απόρριψη ως διαμεσολαβητής [a: $B = -.158$, $SE = .083$, $BCaCI (-.321, .004)$; b: $B = -.023$, $SE = .010$, $BCaCI (-.044, -.002)$] η άμεση επίδραση της αντιλαμβανόμενης μητρικής αποδοχής στην ψυχολογική ευημερία μειώθηκε [c': $B = .221$, $SE = .027$, $BCaCI (.168, .275)$]. Η έμμεση επίδραση της αντιλαμβανόμενης μητρικής αποδοχής στην ψυχολογική ευημερία μέσω της ευαισθησίας στην απόρριψη [$B = .004$, $BCaCI (.000, .012)$] αναδεικνύει μερική διαμεσολάβηση από την ευαισθησία στην απόρριψη και αναπαριστά μικρό μέγεθος επίδρασης [$\kappa^2 = .01$, $BCaCI(.000, .019)$] (Preacher, & Kelley, 2011) (Εικόνα 4).

Εικόνα 4. Η έμμεση επίδραση της μητρικής αποδοχής στην ψυχολογική ευημερία μέσω της ευαισθησία στην απόρριψη (Η άμεση επίδραση της μητρικής αποδοχής στην ευημερία στην παρένθεση).

Εικόνα 5. Η έμμεση επίδραση της πατρικής αποδοχής στην ψυχολογική ευημερία μέσω της ευαισθησία στην απόρριψη (Η άμεση επίδραση της πατρικής αποδοχής στην ευημερία στην *παρένθεση*).

Η ανάλυση διαμεσολάβησης με την πατρική αποδοχή ως ανεξάρτητη μεταβλητή έδειξε ότι η αντιλαμβανόμενη πατρική αποδοχή έχει σημαντική συνολική επίδραση στην ψυχολογική ευημερία [c: B=.225, SE= .026, BCaCI(.173, .277)]. Μετά την επίδραση της ευαισθησίας στην απόρριψη ως διαμεσολαβητής [a: B= -.158, SE=.083, BCaCI(-.321, .004); b: B= -.023, SE=.010, BCaCI(-.044, -.002)] η άμεση επίδραση της αντιλαμβανόμενης πατρικής αποδοχής στην ψυχολογική ευημερία μειώθηκε [c': B=.221, SE=.027, BCaCI (.168, .275)]. Η έμμεση επίδραση της αντιλαμβανόμενης πατρικής αποδοχής στην ψυχολογική ευημερία μέσω της ευαισθησίας στην απόρριψη [B= .004, BCaCI (.000, .011)] αναδεικνύει μερική διαμεσολάβηση από την ευαισθησία στην απόρριψη και αναπαριστά μικρό μέγεθος επίδρασης [κ^2 =.01, BCaCI(.000, .014)] (Preacher, & Kelley, 2011) (*Εικόνα 5*).

Συζήτηση

Η παρούσα έρευνα είναι βασισμένη στην θεωρία γονικής αποδοχής -απόρριψης του Rohner (PARTheory- ParentalAcceptanceRejectionTheory), η οποία εστιάζει στην κοινωνικοποίηση και διαρκή ανάπτυξη του ατόμου. Ορίστηκαν εξ αρχής δυο βασικές υποθέσεις που επιδίωξε να εξετάσει η τρέχουσα μελέτη, βασισμένες στις αρχές που διέπουν την κεντρική θεωρία. Αρχικά η έρευνα είχε στόχο να διερευνήσει, αν η γονική απόρριψη κατά την παιδική ηλικία επηρεάζει την ψυχολογική ευημερία του ατόμου στην ενήλικη ζωή του. Στη συνέχεια μια τρίτη μεταβλητή η ευαισθησία στην απόρριψη, εξετάστηκε αν διαμεσολαβεί τη σχέση μεταξύ γονικής (πατρικής και μητρικής) απόρριψης και ψυχολογικής ευημερίας. Η γονική αποδοχή-απόρριψη εξετάστηκε ξεχωριστά για τον πατέρα και ξεχωριστά για τη μητέρα, δίνοντας τη δυνατότητα να διερευνηθεί η επίδραση του κάθε γονέα ξεχωριστά στην ψυχολογική ευημερία.

Τα ευρήματα της έρευνας επιβεβαιώνουν την πρώτη υπόθεση. Συγκεκριμένα η πατρική και μητρική αποδοχή βρέθηκε να σχετίζονται θετικά με την ψυχολογική ευημερία, δηλαδή όσο πιο αποδεκτικό αντιλαμβάνονταν τα παιδιά τον πατέρα και αντίστοιχα τη μητέρα, τόσο πιο καλά ψυχολογικά προσαρμοσμένα δήλωσαν ότι είναι κατά την νεαρή ενήλικη τους ζωή. Αντιστρόφως, όσο πιο απορριπτικό αντιλαμβάνονταν τον πατέρα και αντίστοιχα την μητέρα, τόσο χειρότερη είναι η ψυχολογική προσαρμογή τους. Η γονική αποδοχή συνολικά συσχετίζεται θετικά με την ψυχολογική ευημερία του ατόμου. Οι φοιτητές, δηλαδή σε αυτή τη μελέτη είχαν την τάση να αντιλαμβάνονται τους πατέρες και τις μητέρες τους να είναι ζεστοί και αποδεκτικοί. Τείνουν επίσης να αναφέρουν καλή ψυχολογική προσαρμογή. Όπως και προτείνεται από προηγούμενες έρευνες (Dwairy, 2010; DwairyAchoui, Filus, Rezvannia, Casullo, &Vohra, 2010; Khaleque&Rohner, 2012a;Machado, Machado, Neves, &Fávero, 2014), η αντιλαμβανόμενη γονική (τόσο

μητρική όσο και πατρική) αποδοχή συνδέεται και στην Ελλάδα, με θετική ψυχολογική προσαρμογή τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες.

Από τη σκοπιά της γονικής απόρριψης και κακής ψυχολογικής προσαρμογής, τα τρέχοντα ευρήματα επιβεβαιώνουν την υποθεωρία προσωπικότητας, η οποία πρεσβεύει ότι τα νεαρά άτομα που αντιλαμβάνονταν γονική απόρριψη, έχουν χαμηλότερα επίπεδα ψυχολογικής ευημερίας και ικανοποίησης από τη ζωή. Το εύρημα αυτό έρχεται σε συμφωνία με έρευνα των Rasmi, Chuang και Safdar (2011), οι οποίοι έδωσαν μια περαιτέρω προέκταση στο θέμα, καθώς φανέρωσαν ότι τα άτομα αυτά έχουν περισσότερες πιθανότητες να συμμετάσχουν σε επικίνδυνες συμπεριφορές (Rasmi, Chuang & Safdar, 2011). Ανεξαρτήτως φύλου η πλειοψηφία των ατόμων που δηλώνουν ότι βίωσαν αποδοχή, αναφέρουν αντίστοιχα και υγιή ψυχολογική προσαρμογή, ενώ τα άτομα που βίωσαν απόρριψη αναφέρουν το αντίθετο.

Παρόλο που και οι άνδρες και οι γυναίκες αντιλαμβάνονταν τις μητέρες και τους πατέρες τους να είναι αρκετά αποδεκτικοί και αντιλαμβάνονται ότι είναι αρκετά καλά ψυχολογικά προσαρμοσμένοι, όταν εξετάστηκαν ξεχωριστά τα δυο φύλα βρέθηκαν διαφορές συσχέτισης. Αναλυτικά, η αντιλαμβανόμενη μητρική αποδοχή βρέθηκε να σχετίζεται με το φύλο του παιδιού, ενώ η πατρική αποδοχή όχι. Επιπλέον, στη σχέση μεταξύ μητρικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής (ευημερίας), οι άνδρες εμφάνισαν υψηλότερη συσχέτιση συγκριτικά με τις γυναίκες. Δεδομένου ότι η πλειοψηφία του δείγματος της τρέχουσας έρευνας αποτελείται από φοιτητές στην Κρήτη, το εύρημα αυτό είναι συνεπές με τη διεθνή έρευνα αποδοχής – απόρριψης του Rohner (2014). Η έρευνα αυτή του Rohner συγκεκριμένα στην Κρήτη, έδειξε ότι και οι δυο γονείς έχουν μοναδική και ανεξάρτητη συνεισφορά, στην προσαρμογή των κοριτσιών αλλά όχι των αγοριών. Μόνο οι μητέρες φάνηκε να επηρεάζουν την προσαρμογή των αγοριών (Rohner, 2014).

Οι γυναίκες συνολικά σκόραραν υψηλότερα από τους άνδρες στην κλίμακα μητρικής αποδοχής-απόρριψης, δηλαδή οι γυναίκες αντιλαμβάνονταν σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό τη μητρική αποδοχή από ότι οι άνδρες. Αντίστοιχα ευρήματα απέδωσε και η έρευνα των Giotsa και Touloumakos (2014), για την Ελλάδα (Ιωάννινα). Και στην κλίμακα της πατρικής αποδοχής, οι γυναίκες στην τρέχουσα έρευνα σκόραραν υψηλότερα σε σχέση με τους άνδρες. Συνολικά, οι αναλύσεις και από τις δύο κλίμακες είναι συνεπείς με την έρευνα των Khaleque και Rohner (2013), που έδειξε ότι οι γυναίκες σημαντικά περισσότερο από τους άνδρες αντιλαμβάνονται ότι βιώνουν αποδοχή.

Συνολικά στην παρούσα έρευνα, λόγω των υψηλών μέσων όρων στις κλίμακες πατρικής και μητρικής αποδοχής απόρριψης, φαίνεται ότι τόσο οι άνδρες, όσο και οι γυναίκες αντιλαμβάνονταν και τους δύο γονείς τους περισσότερο ως αποδεκτικούς, παρά ως απορριπτικούς και κατά συνέπεια δήλωσαν υψηλά επίπεδα στην κλίμακα της ψυχολογικής ευημερίας.

Όσον αφορά τη μεταβλητή, ευαισθησία στην απόρριψη, σύμφωνα με τον Rohner (2008), η αντιλαμβανόμενη αποδοχή από τον ερωτικό σύντροφο και η ενθουμούμενη γονική (τόσο μητρική όσο και πατρική) αποδοχή στην παιδική ηλικία, συσχετίζονται σημαντικά με την ψυχολογική προσαρμογή και των ανδρών και των γυναικών (Rohner, 2008). Ωστόσο, οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν επίσης μερικές φορές σημαντικές και ανεξάρτητες συνεισφορές στην ψυχολογική προσαρμογή. Στην τρέχουσα έρευνα οι γυναίκες είχαν υψηλότερα σκορ σε σχέση με τους άνδρες, με στατιστικά σημαντική διαφορά στην μεταβλητή της ευαισθησίας στην απόρριψη. Αυτό φανερώνει ότι οι γυναίκες εμφανίζουν περισσότερη ευαισθησία στην απόρριψη από ότι οι άνδρες. Αντιφατικό εύρημα με έρευνα των Khaleque και Rohner (2013), όπου βρέθηκε ότι οι γυναίκες σημαντικά περισσότερο από τους άνδρες βιώνουν αποδοχή, ενώ περισσότερο οι άνδρες από ότι οι γυναίκες αναφέρουν απόρριψη.

Αρνητική συσχέτιση βρέθηκε μεταξύ ευαισθησίας στην απόρριψη και ευημερίας. Από προηγούμενη έρευνα των Downey και Feldman (1996), η ευαισθησία στην απόρριψη βρέθηκε να υπονομεύει τις ερωτικές σχέσεις. Αυτό οδηγεί τα άτομα να αισθάνονται ανασφαλή και δυσαρεστημένα από τις σχέσεις τους. Οι ευαίσθητοι στην απόρριψη άνδρες είναι ζηλιάρηδες, υποπτεύονται τις συντρόφους τους και θέλουν να ελέγχουν τις επαφές τους με τους άλλους, ενώ οι γυναίκες τείνουν να κατηγορούν τους συντρόφους τους άδικα και να έχουν εχθρική και μη υποστηρικτική στάση απέναντί τους. Χαρακτηριστικά που υποδηλώνουν κακή ψυχολογική προσαρμογή (Downey&Feldman, 1996). Επιπλέον, τα άτομα με ευαισθησία στην απόρριψη συχνά αντιλαμβάνονται απόρριψη και επιθετικότητα από ένα ρομαντικό σύντροφο, καθώς και αυξημένη πιθανότητα ανεπιθύμητης διάλυσης της σχέσης, και καταλήγουν να εμφανίζουν καταθλιπτικά συμπτώματα (Ayduk, Downey, &Kim, 2001; Norona, Salvatore, Welsh, &Darling, 2014). Συνολικά η παρούσα έρευνα φανέρωσε αρνητική συσχέτιση μεταξύ της ευαισθησίας της απόρριψης και συνολικής ψυχολογικής ευημερίας και είναι συνεπής με παλαιότερες έρευνες (Galliher&Bentley, 2010; Norona, Salvatore, Welsh, &Darling, 2014).

Επιπλέον, η ευαισθησία στην απόρριψη σχετίζεται αρνητικά με τη γονική (πατρική και μητρική) αποδοχή. Αυτό σημαίνει ότι όσο πιο αποδεκτικό αντιλαμβάνονταν τα παιδιά τον πατέρα και τη μητέρα, τόσο λιγότερη ευαισθησία στην απόρριψη αναπτύσσουν και αντίστοιχα τόσο πιο καλή ψυχολογική προσαρμογή έχουν. Σε αντίστοιχη έρευνα οιKhaleque και Rohner (2013) έδειξαν, ότι το άτομο όπου έχει βιώσει περισσότερη απόρριψη παρά αποδοχή από τα άτομα που έχει αναπτύξει δεσμό προσκόλλησης, τείνει να έχει περισσότερη ψυχολογική δυσπροσαρμογή.

Συνολικά, ο Heller (2009) παρατήρησε ότι ο συνδυασμός της γονικής απόρριψης κατά την παιδική ηλικία μαζί με τη μετέπειτα διαπροσωπική απόρριψη κατά την ενήλικη ζωή, συχνά οδηγεί σε μια γενικευμένη κρίση απόρριψης που καταλήγει σε σοβαρή ψυχολογική

αδυναμία προσαρμογής, διαταραχή της προσωπικότητας, και βίαιη συμπεριφορά. Μια συνολική εικόνα δηλαδή, κακής ψυχολογικής προσαρμογής (Heller, 2009).

Επιβεβαιώνοντας την πρώτη υπόθεση ακολούθησε η ανάλυση διαμεσολάβησης για να διερευνηθεί και η δεύτερη υπόθεση της έρευνας. Η ανάλυση διαμεσολάβησης έδειξε ότι η αντιλαμβανόμενη μητρική και πατρική αποδοχή, έχει σημαντική συνολική επίδραση στην ψυχολογική ευημερία (πρώτη υπόθεση). Μετά την επίδραση της ευαισθησίας στην απόρριψη ως διαμεσολαβητής, η άμεση επίδραση της αντιλαμβανόμενης μητρικής και πατρικής αποδοχής στην ψυχολογική ευημερία μειώθηκε. Η έμμεση επίδραση της στην ψυχολογική ευημερία ανέδειξε μερική διαμεσολάβηση με μικρό βέβαια βαθμό επίδρασης. Φαίνεται, λοιπόν, ότι η γονική (μητρική και πατρική) αποδοχή, αυξάνει την ψυχολογική ευημερία μέσω της μείωσης της ευαισθησίας στην απόρριψη. Για να γίνει κατανοητό, η γονική απόρριψη οδηγεί σε κακή ψυχολογική προσαρμογή μέσω της ευαισθησίας στην απόρριψη. Συνεπεί εύρημα με αυτό των Rosenbach και Renneberg (2014), που φανέρωσε ότι η ευαισθησία στην απόρριψη διαμεσολαβεί πλήρως τη σχέση μεταξύ ενθουμούμενης γονικής απόρριψης και συμπτωμάτων οριακής προσωπικότητας, δηλαδή κακής ψυχολογικής προσαρμογής (Rosenbach&Renneberg, 2014). Ενδεικτικά, σε μια άλλη έρευνα των Zielinski και Veilleux (2014) που χρησιμοποίησε τη μεταβλητή ευαισθησία στην απόρριψη ως διαμεσολαβητή, τα αποτελέσματα φανέρωσαν κακή ψυχολογική προσαρμογή. Συγκεκριμένα, η έρευνα έδειξε ότι τα χαρακτηριστικά οριακής προσωπικότητας προβλέπουν έμμεσα μείωση του βαθμού κοινωνικής στήριξης μέσω της αυξημένης ευαισθησίας στην απόρριψης (Zielinski&Veilleux, 2014).

Κλείνοντας, κρίνεται σημαντικό να αναφερθεί ότι η τρέχουσα έρευνα βρήκε πολύ μικρό ποσοστό διαμεσολάβησης της ευαισθησίας στην απόρριψη στη σχέση μεταξύ γονικής (πατρικής και μητρικής) αποδοχής και ψυχολογικής ευημερίας, αλλά παρόλα αυτά

επιβεβαίωσε την αρχική υπόθεση. Περαιτέρω έρευνα απαιτείται για να διερευνηθεί η παρούσα σχέση διεξοδικότερα.

Προεκτάσεις της τρέχουσας έρευνας στη συμβουλευτική πρακτική

Η παρούσα μελέτη παρέχει κάποια κατεύθυνση, όσον αφορά την συμβουλευτική παρέμβαση σε άτομα τα οποία έχουν βιώσει γονική απόρριψη και δηλώνουν κακή ψυχολογική ευημερία. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα έδειξε, ότι η γονική (πατρική και μητρική) απόρριψη κατά την παιδική ηλικία οδηγεί σε κακή ψυχολογική ευημερία, μέσω της ευαισθησία στην απόρριψη, που βιώνει το άτομο.

Τα ευρήματα της τρέχουσας έρευνας θα μπορούσαν να ερμηνευτούν υπό το φως των δύο στρατηγικών αντιμετώπισης της ευαισθησίας στην απόρριψη των Levy, Ayduk, και Downey (2001): *την αποφυγή*, όπου το άτομο επιλέγει να μην έχει κάποιο δεσμό, γιατί θεωρεί πως έτσι δεν θα πληγωθεί και στο άλλο άκρο, *την εξασφάλιση οικειότητας και αγάπης*, όπου το άτομο νιώθει ασφάλεια, καθώς πιστεύει ότι αφού κάποιος το αγαπά, δεν θα του κάνει κακό. Από τη μία πλευρά, μπορεί να αποχωρήσει από μια σχέση και να κρατήσει απόσταση. Από την άλλη πλευρά, μπορεί να έχει την τάση να παραμένει προσκολλημένο (π.χ., συχνές τηλεφωνικές κλήσεις) και να οδηγείται ακόμα και σε επικίνδυνες συμπεριφορές (π.χ., απειλές αυτοκτονίας) για να διατηρήσει τη σχέση. Και οι δυο αυτές στρατηγικές αντιμετώπισης υποδηλώνουν στο σύνολο τους κακή ψυχολογική ευημερία, καθώς το άτομο επηρεάζεται και δρα με γνώμονα τον παράγοντα της ευαισθησίας στην απόρριψη (Levy, Ayduk & Downey, 2001).

Η παρούσα έρευνα φανέρωσε αρνητική συσχέτιση μεταξύ ευαισθησίας στην απόρριψη και ψυχολογικής ευημερίας, δηλαδή άτομα με υψηλή ευαισθησία στην απόρριψη δήλωσαν κακή ψυχολογική ευημερία. Αυτό πιθανώς οφείλεται στο γεγονός ότι τα άτομα με ευαισθησία στην απόρριψη λειτουργούν με γνώμονα το φόβο της επικείμενης απόρριψης. Παρεμβάσεις

που έχουν στόχο την ικανότητα του ατόμου να διαχειριστεί την αντίδρασή του σε καταστάσεις που νιώθει αυτό το φόβο, όπως γνωστικές στρατηγικές αναδόμησης και αυτό-περισπασμού, μπορεί να επιφέρουν θετικά αποτελέσματα στην ψυχολογική ευημερία ατόμων με υψηλή ευαισθησία στην απόρριψη (Ayduk, Downey & Kim, 2001). Επίσης, τεχνικές καθυστέρησης της ευχαρίστησης μπορεί να φανούν επίσης βοηθητικές σε παρεμβάσεις για το συγκεκριμένο ζήτημα (Mischel, Shoda, & Rodriguez, 1989).

Η ευαισθησία στην απόρριψη έχει επιδράσεις όχι μόνο σε ατομικό επίπεδο αλλά και στο επίπεδο της σχέσης με τον ερωτικό σύντροφο, καθώς ο ένας επηρεάζει τον άλλο. Υπάρχουν πολλά εκπαιδευτικά προγράμματα για νέους που προετοιμάζουν και ενημερώνουν άνδρες και γυναίκες για τη συζυγική σχέση (Karney, Beckett, Collins, & Shaw, 2006). Αυτές οι παρεμβάσεις επιδιώκουν να διδάξουν τους νέους τεχνικές ενδυνάμωσης, με στόχο να μπορούν να διαμορφώσουν στο μέλλον υγιείς σχέσεις, εστιάζοντας στο γάμο, που αποτελεί μια μόνιμη και σταθερή συντροφική σχέση.

Επιπλέον, σε επίπεδο πρόληψης, η ενημέρωση των νέων για το τι είναι ευαισθησία στην απόρριψη, πώς αναπτύσσεται και πώς μπορεί να επηρεάσει μια συντροφική σχέση, μπορεί να επιφέρει πολύ βοηθητικά αποτελέσματα, καθώς το άτομο θα μπορεί να είναι σε θέση να αναγνωρίζει την πηγή αυτού του φόβου που θα νιώθει (Norona, Roberson & Welsh, 2016).

Επιπλέον, μπορεί να είναι βοηθητική για τους νέους η εκμάθηση τεχνικών διαχείρισης θυμού και εχθρότητας, που συνδέονται με την ευαισθησία στην απόρριψη καθώς και το πώς αυτές οι αντιδράσεις σχετίζονται με το φόβο της απόρριψης από τον/τη σύντροφο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τεχνικές εκμάθησης υγιούς επικοινωνίας, όπως η τεχνική του ομιλητή-ακροατή καθώς και τεχνικές πρόληψης σωματικής και λεκτικής επιθετικότητας (Epstein & Baucom, 2002). Όλα αυτά τα προγράμματα παρέμβασης και οι τεχνικές έχουν στόχο την πρόληψη και τη διαχείριση της ευαισθησίας στην απόρριψη και μπορεί

να επιφέρουν θετικά αποτελέσματα στην ψυχολογική ευημερία των νέων, προετοιμάζοντας τους για πιο υγιείς και ουσιαστικές ερωτικές σχέσεις. Μειώνοντας την επίδραση του παράγοντα ευαισθησία στην απόρριψη σε μια σχέση, αναμένεται να αυξηθεί συνολικά και η ψυχολογική ευημερία του ατόμου.

Περιορισμοί της έρευνας

Υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί στην παρούσα έρευνα. Παρά το μεγάλο δείγμα της έρευνας (N=729), οι συμμετέχοντες ήταν αποκλειστικά και μόνο φοιτητές ηλικίας 18 έως 25 ετών, εκ των οποίων το 82,4% (n=601) ήταν φοιτητές στην Κρήτη και δεν αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα του γενικού πληθυσμού. Επιπλέον, χρησιμοποιήσαμε ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς, τα οποία τείνουν να αυξήσουν την υποκειμενικότητα των δεδομένων. Ένας άλλος περιορισμός ενέχεται στον τρόπο που μετρήθηκε η ενθουσιώδης γονική αποδοχή-απόρριψη, καθώς είναι δυνατόν αυτές οι αντιλήψεις να είναι αποτέλεσμα στρεβλώσεων ή προκαταλήψεων. Δεδομένου ότι η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων διήρκεσε περίπου 40 λεπτά, υπάρχει η πιθανότητα να επηρέασε ο παράγοντας της κόπωσης τη συγκέντρωση και το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων. Τέλος, το ερωτηματολόγιο της ψυχολογικής ευημερίας που χρησιμοποιήθηκε, δεν μετρά ξεχωριστά τις πτυχές της ψυχολογικής ευημερίας, αλλά δίνει μια συνολική εικόνα από όλες τις πτυχές που κρίνονται σημαντικές. Έτσι μετράται με μια πιο γενική και συνολική σκοπιά η ψυχολογική ευημερία και δεν μπορούν να εξεταστούν επιδράσεις σε συγκεκριμένους τομείς.

Η μελλοντική έρευνα κρίνεται σκόπιμο να εξετάσει πιο συγκεκριμένα την ψυχολογική ευημερία διερευνώντας φιλικές, συντροφικές, συναδελφικές και πληθώρα άλλων διαπροσωπικών σχέσεων, με στόχο την ολοκληρωμένη αντίληψη της ψυχολογικής προσαρμογής του ατόμου. Τέλος, πιο αποδοτικό θα ήταν να συμμετέχουν στην έρευνα και

γονείς, απαντώντας σε αντίστοιχα θέματα με αυτά των παιδιών, έτσι ώστε να επιτευχθεί μια όσο γίνεται πιο σφαιρική και αντικειμενική διερεύνηση του θέματος της γονικής αποδοχής-απόρριψης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ali, S., Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2015). Pancultural gender differences in the relation between perceived parental acceptance and psychological adjustment of children and adult offspring: a meta-analytic review of worldwide research. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 46*(8), 1059-1080.
- Ang, R. P. (2006). Fathers do matter: Evidence from an Asian school-based aggressive sample. *American Journal of Family Therapy, 34*(1), 79-93.
- Aunola, K., Stattin, H., & Nurmi, J. E. (2000). Parenting styles and adolescents' achievement strategies. *Journal of Adolescence, 23*(2), 205-222.
- Ayduk, O., Downey, G., & Kim, M. (2001). Rejection sensitivity and depressive symptoms in women. *Personality and Social Psychology Bulletin, 27*(7), 868-877.
- Ayduk, O., Zayas, V., Downey, G., Cole, A. B., Shoda, Y., & Mischel, W. (2008). Rejection sensitivity and executive control: Joint predictors of borderline personality features. *Journal of Research in Personality, 42*(1), 151-168.
- Barrera Jr., M., & Garrison-Jones, C. (1992). Family and peer social support as specific correlates of adolescent depressive symptoms. *Journal of Abnormal Child Psychology, 20*(1), 1-16.
- Berenson, K. R., Gyurak, A., Ayduk, O., Downey, G., Garner, M. J., Mogg, K., . . . Pine, D. S. (2009). Rejection sensitivity and disruption of attention by social threat cues. *Journal of Research in Personality, 43*(6), 1064-1072.
- Biller, H. B. (1993). *Fathers and families: Paternal factors in child development*. Westport, CT: Auburn House.
- Cabrera, N., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hofferth, S., & Lamb, M. E. (2000). Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development, 71*(1), 127-136.

- Casselmann, R. B., & Rosenbaum, A. (2014). Fathers, sons, and aggression: a path model. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 23*(5), 513-531.
- Culp, R. E., Schadle, S., Robinson, L., & Culp, A. M. (2000). Relationships among paternal involvement and young children's perceived self-competence and behavioral problems. *Journal of Child and Family Studies, 9*(1), 27-38.
- Diener, E., & Biswas-Diener, R. (2008). *Happiness: Unlocking the mysteries of psychological wealth*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Downey, G., & Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*(6), 1327-1343.
- Downey, G., Feldman, S., & Ayduk, O. (2000). Rejection sensitivity and male violence in romantic relationships. *Personal Relationships, 7*(1), 45-61.
- Dwairy, M. (2010). Parental acceptance-rejection: A fourth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies, 19*, 30-35.
- Dwairy, M., Achoui, M., Filus, A., Rezvannia, P., Casullo, M. M., & Vohra, N. (2010). Parenting, mental health and culture: A fifth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies, 19*, 36-41.
- Epstein, N. B., & Baucom, D. H. (2002). *Enhanced cognitive-behavioral therapy for couples: A contextual approach*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Galliher, R. V., & Bentley, C. G. (2010). Links between rejection sensitivity and adolescent romantic relationship functioning: The mediating role of problem-solving behaviors. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 19*(6), 603-623.
- Giaouzi, A., & Giovazolias, T. (2015). Remembered parental rejection and social anxiety: The mediating role of partner acceptance-rejection. *Journal of Child and Family Studies, 24*(11), 3170-3179.

- Giotsa, A., & Touloumakos, A. K. (2014). Perceived parental acceptance and psychological adjustment: The moderating role of parental power and prestige among greek pre-adolescents. *Cross-Cultural Research, 48*(3), 250-258.
- Giovazolias, T. (2014). The moderating role of parental power and prestige on the relationship between remembered parental acceptance and psychological adjustment among young greek adults. *Cross-Cultural Research, 48*(3), 240-249.
- Glavak-Tkalić, R., & Kukulja-Cicmanović, R. (2014). Effects of Perceived Parental Acceptance–Rejection and Interpersonal Power–Prestige on the Psychological Adjustment of Croatian Adolescents. *Cross-Cultural Research, 48*(3), 231-239.
- Grossman, K., Grossman, K. E., Fremmer-Bombik, E., Kindler, H., Scheuerer-Englisch, H., & Zimmermann, P. (2002). The uniqueness of the child-father attachment relationship: Father's sensitive and challenging play as a pivotal variable in a 16-year longitudinal study. *Social Development, 11*, 307–331. Paper presented at the meeting of the Society for Research in Child Development, Tampa, FL.
- Hayes, A. F. (2009). Beyond Baron and Kenny: Statistical mediation analysis in the new millennium. *Communication monographs, 76*(4), 408-420.
- Hayes, A. F. (2013). Introduction to mediation, moderation and conditional process analysis: A regression-based approach. New York: The Guildford Press.
- Heller, C. H. (2009). Applications of Parental Acceptance-Rejection. Theory and Evidence to Forensic Psychology. *Interpersonal Acceptance, 3*, 1-4.
- Hussain, S., Alvi, T., Zeeshan, A., & Nadeem, S. (2013). Perceived childhood paternal acceptance-rejection among adults. *Jouranl of the College of Physicians and Surgeons, Pakistan, 23*(4), 269-271.

- Karney, B. R., Beckett, M., Collins, R., & Shaw, R. (2006). Adolescent romantic relationships as precursors of healthy adult marriages: A review of theory, research, and programs. Technical report. Rand Corporation.
- Khaleque, A. (2015). Perceived parental neglect, and children's psychological maladjustment, and negative personality dispositions: a meta-analysis of multi-cultural studies. *Journal of Child and Family Studies*, *24*(5), 1419-1428.
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2002). Reliability of measures assessing the pancultural association between perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, *33* (1), 87-99. 17.
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2012a). Transnational Relations Between Perceived Parental Acceptance and Personality Dispositions of Children and Adults A Meta-Analytic Review. *Personality and Social Psychology Review*, *16*(2), 103-115.
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2012b). Pancultural associations between perceived parental acceptance and psychological adjustment of children and adults a meta-analytic review of worldwide research. *Journal of cross-cultural Psychology*, *43*(5), 784-800.
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2013). Effects of multiple acceptance and rejection on adults' psychological adjustment: A pancultural study. *Social indicators research*, *113*(1), 393-399.
- Khaleque, A., Rohner, R. P., & Laukkala, H. (2008). Intimate partner acceptance, parental acceptance, behavioral control, and psychological adjustment among Finnish adults in ongoing attachment relationships. *Cross-Cultural Research*, *42*(1), 35-45.
- Lee, J., & Chyung, Y. J. (2014). Parental Power–Prestige and the Effects of Paternal Versus Maternal Acceptance on the Psychological Adjustment of Korean Children. *Cross-Cultural Research*.

- Levy, S. R., Ayduk, O., & Downey, G. (2001). Rejection sensitivity: Implications for interpersonal and intergroup processes. In M. Leary (Ed.), *Interpersonal rejection* (pp. 251-230). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Lindhout, I., Markus, M., Hoogendijk, T., Borst, S., Maingay, R., Spinhoven, P., et al. (2006). Childrearing style of anxiety disordered parents. *Child Psychiatry and Human Development*, 37, 89–102.
- London, B., Downey, G., Bonica, C., & Paltin, I. (2007). Social causes and consequences of rejection sensitivity. *Journal of Research on Adolescence*, 17(3), 481-506.
- Machado, M., Machado, F., Neves, S., & Fávero, M. (2014). How Do Parental Acceptance–Rejection, Power, and Prestige Affect Psychological Adjustment? A Quantitative Study With a Sample of Portuguese College Students. *Cross-Cultural Research*, 1069397114528459.
- Marston, E. G., Hare, A., & Allen, J. P. (2010). Rejection sensitivity in late adolescence: Social and emotional sequelae. *Journal of Research on Adolescence*, 20(4), 959-982.
- McBride B. A., & Mills, G. (1993). A comparison of mother and father involvement with their preschool age children. *Early Childhood Research Quarterly*, 8, 457–477.
- Meuwissen, A. S., & Carlson, S. M. (2015). Fathers matter: The role of father parenting in preschoolers' executive function development. *Journal of experimental child psychology*, 140, 1-15.
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S., & Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 39-47.
- Miranda, M. C., Affuso, G., Esposito, C., & Bacchini, D. (2016). Parental Acceptance–Rejection and Adolescent Maladjustment: Mothers' and Fathers' Combined Roles. *Journal of Child and Family Studies*, 25(4), 1352-1362.

- Mischel, W., Shoda, Y., & Rodriguez, M. L. (1989). Delay of gratification in children. *Science, 244*, 933-938.
- Murray, K. W., Dwyer, K. M., Rubin, K. H., Knighton-Wisor, S., & Booth-LaForce, C. (2014). Parent-child relationships, parental psychological control, and aggression: Maternal and paternal relationships. *Journal of youth and adolescence, 43*(8), 1361-1373.
- Norona, J. C., Roberson, P. N., & Welsh, D. P. (2016). Rejection sensitivity and depressive symptoms: Longitudinal actor-partner effects in adolescent romantic relationships. *Journal of adolescence, 51*, 6-18.
- Norona, J. C., Salvatore, J. F., Welsh, D. P., & Darling, N. (2014). Rejection sensitivity and adolescents' perceptions of romantic interactions. *Journal of adolescence, 37*(8), 1257-1267.
- Papadaki, E., & Giovazolias, T. (2015). The protective role of father acceptance in the relationship between maternal rejection and bullying: A moderated-mediation model. *Journal of Child and Family Studies, 24*(2), 330-340.
- Preacher, K. J., & Kelley, K. (2011). Effect size measures for mediation models: quantitative strategies for communicating indirect effects. *Psychological methods, 16*(2), 93.
- Putnick, D. L., Bornstein, M. H., Lansford, J. E., Chang, L., Deater-Deckard, K., Di Giunta, L., . . . Bombi, A. S. (2012). Agreement in mother and father acceptance-rejection, warmth, and Hostility/Rejection/ neglect of children across nine countries. *Cross-Cultural Research, 46*(3), 191-223.
- Putnick, D. L., Bornstein, M. H., Lansford, J. E., Malone, P. S., Pastorelli, C., Skinner, A. T., ... & Alampay, L. P. (2015). Perceived mother and father acceptance-rejection predict four unique aspects of child adjustment across nine countries. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 56*(8), 923-932.

- Rasmi, S., Chuang, S. S., & Safdar, S. (2011). The relationship between perceived parental rejection and adjustment for Arab, Canadian, and Arab Canadian youth. *Journal of Cross-Cultural Psychology*.
- Rodriguez, C. M. (2003). Parental discipline and abuse potential affects on child depression, anxiety, and attributions. *Journal of Marriage and Family*, 65(4), 809–917.
- Rohner, R. P. (1998). Father love and child development: History and current evidence. *Current Directions in Psychological Science*, 7(5), 157-161.
- Rohner, R. P. (2005). Parental acceptance-rejection questionnaire (PARQ): Test manual. In R. P. Rohner & A. Khaleque (Eds.), *Handbook for the study of parental acceptance and rejection* (pp. 43–106). CT: Rohner Research Publications.
- Rohner, R. P. (2008). Introduction: Parental acceptance-rejection theory studies of intimate adult relationships. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 5-12.
- Rohner, R. P. (2014). Parental power and prestige moderate the relationship between perceived parental acceptance and Offspring's psychological adjustment: Introduction to the international father Acceptance–Rejection project. *Cross-Cultural Research*, 48(3), 197-213.
- Rohner, R., & Britner, P. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36, 16-47.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2004). Cross-national perspectives on parental acceptance-rejection theory. *Marriage & family review*, 35(3-4), 85-105.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance-rejection: theory, methods, cross-cultural evidence, and implications. *Ethos*, 33(3), 299-334.

- Romero-Canyas, R., Downey, G., Berenson, K., Ayduk, O., & Kang, N. J. (2010). Rejection sensitivity and the rejection–hostility link in romantic relationships. *Journal of personality, 78*(1), 119-148.
- Rosenbach, C., & Renneberg, B. (2014). Rejection sensitivity as a mediator of the relationship between experienced rejection and borderline characteristics. *Personality and Individual Differences, 69*, 176-181.
- Rowe, S. L., Gembeck, M. J. Z., Rudolph, J., & Nesdale, D. (2015). A longitudinal study of rejecting and autonomy-restrictive parenting, rejection sensitivity, and socioemotional symptoms in early adolescents. *Journal of abnormal child psychology, 43*(6), 1107-1118.
- Thomas, K. K., & Bowker, J. C. (2015). Rejection sensitivity and adjustment during adolescence: Do friendship self-silencing and parent support matter?. *Journal of Child and Family Studies, 24*(3), 608-616.
- Varan, A., Rohner, R. P., & Eryuksel, G. (2008). Intimate partner acceptance, parental acceptance in childhood, and psychological adjustment among Turkish adults in ongoing attachment relationships. *Cross-Cultural Research, 42*(1), 46-56.
- Veneziano, R. A. (2000). Perceived paternal and maternal acceptance and rural africanamerican and europeanamerican youths' psychological adjustment. *Journal of Marriage and Family, 62*(1), 123-132.
- Veneziano, R. A. (2003). The importance of paternal warmth. *Cross-Cultural Research, 37*(3), 265-281.
- Veneziano, R., & Rohner, R. (1998). Perceived paternal acceptance, paternal involvement, and youths' psychological adjustment in a rural, biracial Southern community. *Journal of Marriage and the Family, 60*, 335- 343.

Zielinski, M. J., & Veilleux, J. C. (2014). Examining the relation between borderline personality features and social support: The mediating role of rejection sensitivity. *Personality and Individual Differences, 70*, 235-238.

Zimmer-Gembeck, M. J., Trevaskis, S., Nesdale, D., & Downey, G. A. (2014). Relational victimization, loneliness and depressive symptoms: Indirect associations via self and peer reports of rejection sensitivity. *Journal of youth and adolescence, 43*(4), 568-582.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Υπεύθυνοι Έρευνας:

Ακης Γιοβαζολιάς, Αναπλ. Καθηγητής, Παν/μιο Κρήτης giovazot@uoc.gr

Ραφαηλία Σπυρίδου, τελειόφοιτη φοιτήτρια Ψυχολογίας, psy2934@psy.soc.uoc.gr

Αγαπητέ/ή συμμετέχοντα/ουσα,

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ νεαρών ενηλίκων. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο χρησιμοποιείται ως μέσο συγκέντρωσης πληροφοριών για τον σκοπό της παραπάνω έρευνας. Δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις. Σας διαβεβαιώνουμε ότι οι απαντήσεις σας είναι άκρως εμπιστευτικές και δεν υπάρχει πιθανότητα αναγνώρισης της ταυτότητάς σας. Παρακαλούμε απαντήστε, με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ειλικρίνεια.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για την συμμετοχή και το χρόνο σας.

Φύλο	Ανδρας _____	Γυναίκα _____
Σεξουαλικός προσανατολισμός	Ετερόφυλος/η _____ Ομοφυλόφυλος/η _____ Αμφισεξουαλικός/ή _____	
Ηλικία: _____	έτη	
Εθνικότητα	α. Ελληνική _____ β. Αλβανική _____ γ. Ρωσική _____ δ. Άλλο (προσδιορίστε): _____	

Τμήμα Φοίτησης: _____

Έτος φοίτησης _____

Τόπος μόνιμης κατοικίας	___ Χωριό (έως 2.000 κατ.)	___ Κομόπολη (2.000 - 10.000 κατ.)
	___ Πόλη (10.000 - 80.000 κατ.)	___ Μεγάλη Πόλη (80.000 - 250.000 κατ.)
	___ Μεγαλόπολη (πάνω από 250.000 κατ.)	___ Αλλοδαπή

Αδέρφια: ___ Κανένα, ___ Ένα, ___ Δύο, ___ Τρία

Μορφωτικό επίπεδο πατέρα: ___ Δεν τελείωσε το σχολείο
 ___ Απόφοιτος λυκείου
 ___ Απόφοιτος δημοτικού
 ___ Απόφοιτος Ανώτερης/ Ανώτατης σχολής
 ___ Απόφοιτος γυμνασίου
 ___ Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος

Μορφωτικό επίπεδο μητέρας: ___ Δεν τελείωσε το σχολείο	___ Απόφοιτος λυκείου
___ Απόφοιτος δημοτικού	___ Απόφοιτος Ανώτερης/ Ανώτατης σχολής
___ Απόφοιτος γυμνασίου	___ Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος

Οι παρακάτω σελίδες περιλαμβάνουν μια σειρά από δηλώσεις που περιγράφουν τον τρόπο με τον οποίο οι γονείς μερικές φορές φέρονται προς τα παιδιά τους. Διάβασε κάθε δήλωση προσεκτικά και σκέψου πόσο καλά περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο οι γονείς σου, σου φέρονταν όταν ήσουν περίπου 7-12 χρονών. Δώσε την πρώτη σου εντύπωση και προχώρα στη επόμενη ερώτηση χωρίς να επιμείνεις περισσότερο σε κάποια από αυτές.

Απάντησε σε κάθε δήλωση με βάση την **πραγματική συμπεριφορά των γονιών** σου και όχι την συμπεριφορά που θα ήθελες να έχουν. Δώσε μία απάντηση κάθε φορά χρησιμοποιώντας την παρακάτω κλίμακα. Απάντησε πρώτα για τον πατέρα σου και έπειτα για την μητέρα σου.

①	②	③	④
Πάντα	Μερικές Φορές	Σπάνια	Ποτέ

Ο Πατέρας μου.....

1	Έλεγε καλά λόγια για μένα.	①	②	③	④
2	Δε μου έδινε καθόλου σημασία.	①	②	③	④
3	Με διευκόλυνε με τον τρόπο του να του μιλώ για πράγματα που ήταν σημαντικά για μένα.	①	②	③	④
4	Με χτυπούσε ακόμη κι αν μερικές φορές δεν το άξιζα.	①	②	③	④
5	Με έβλεπε ως μεγάλο μπελά.	①	②	③	④
6	Με τιμωρούσε πολύ αυστηρά όταν θύμωνε.	①	②	③	④
7	Ήταν πάντοτε πολύ απασχολημένος για να απαντήσει στις ερωτήσεις μου.	①	②	③	④
8	Φαινόταν να με αντιπαθεί.	①	②	③	④
9	Έδειχνε πραγματικά ενδιαφέρον για τις δραστηριότητές μου.	①	②	③	④
10	Μου έλεγε πολλά σκληρά λόγια.	①	②	③	④
11	Με αγνοούσε όταν του ζητούσα βοήθεια.	①	②	③	④
12	Με έκανε να νιώθω ότι με θέλει και με χρειάζεται.	①	②	③	④
13	Μου έδινε πολλή σημασία.	①	②	③	④
14	Έκανε τα πάντα για να με στεναχωρεί.	①	②	③	④
15	Ξεχνούσε σημαντικά πράγματα που νομίζω θα έπρεπε να θυμάται.	①	②	③	④
16	Με έκανε να νιώθω ότι δε μ' αγαπά, αν έκανα κάποια αταξία.	①	②	③	④
17	Με έκανε να αισθάνομαι ότι ασχολούμαι με σημαντικά πράγματα	①	②	③	④
18	Με φοβέριζε ή με απειλούσε όταν έκανα κάποιο λάθος.	①	②	③	④
19	Ενδιαφερόταν για το τι σκέφτομαι και ήθελε να το συζητώ μαζί του.	①	②	③	④
20	Ό,τι και αν έκανα, νόμιζε ότι τα άλλα παιδιά συμπεριφέρονταν καλύτερα από μένα.	①	②	③	④
21	Μου έδειχνε ότι δεν με θέλει.	①	②	③	④
22	Μου έδειχνε την αγάπη του.	①	②	③	④
23	Με αγνοούσε όσο δεν έκανα κάτι που τον ενοχλεί.	①	②	③	④
24	Μου συμπεριφερόταν με στοργή και καλοσύνη.	①	②	③	④

①	②	③	④
Πάντα	Μερικές Φορές	Σπάνια	Ποτέ

Η Μητέρα μου.....

1	Έλεγε καλά λόγια για μένα.	①	②	③	④
2	Δε μου έδινε καθόλου σημασία.	①	②	③	④
3	Με διευκόλυνε με τον τρόπο του να της μιλώ για πράγματα που ήταν σημαντικά για μένα.	①	②	③	④
4	Με χτυπούσε ακόμη κι αν μερικές φορές δεν το άξιζα.	①	②	③	④
5	Με έβλεπε ως μεγάλο μπελά.	①	②	③	④
6	Με τιμωρούσε πολύ αυστηρά όταν θύμωνε.	①	②	③	④
7	Ήταν πάντοτε πολύ απασχολημένη για να απαντήσει στις ερωτήσεις μου.	①	②	③	④
8	Φαινόταν να με αντιπαθεί.	①	②	③	④
9	Έδειχνε πραγματικά ενδιαφέρον για τις δραστηριότητές μου.	①	②	③	④
10	Μου έλεγε πολλά σκληρά λόγια.	①	②	③	④
11	Με αγνοούσε όταν της ζητούσα βοήθεια.	①	②	③	④
12	Με έκανε να νιώθω ότι με θέλει και με χρειάζεται.	①	②	③	④
13	Μου έδινε πολλή σημασία.	①	②	③	④
14	Έκανε τα πάντα για να με στεναχωρεί.	①	②	③	④
15	Ξεχνούσε σημαντικά πράγματα που νομίζω θα έπρεπε να θυμάται.	①	②	③	④
16	Με έκανε να νιώθω ότι δε μ' αγαπά, αν έκανα κάποια αταξία.	①	②	③	④
17	Με έκανε να αισθάνομαι ότι ασχολούμαι με σημαντικά πράγματα	①	②	③	④
18	Με φοβέριζε ή με απειλούσε όταν έκανα κάποιο λάθος.	①	②	③	④
19	Ενδιαφερόταν για το τι σκέφτομαι και ήθελε να το συζητώ μαζί της.	①	②	③	④
20	Ό,τι και αν έκανα, νόμιζε ότι τα άλλα παιδιά συμπεριφέρονταν καλύτερα από μένα.	①	②	③	④
21	Μου έδειχνε ότι δεν με θέλει.	①	②	③	④
22	Μου έδειχνε την αγάπη της.	①	②	③	④
23	Με αγνοούσε όσο δεν έκανα κάτι που την ενοχλεί.	①	②	③	④
24	Μου συμπεριφερόταν με στοργή και καλοσύνη.	①	②	③	④

Καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις περιγράφει πράγματα που οι φοιτητές ζητούν μερικές φορές από άλλους ανθρώπους. Παρακαλώ φανταστείτε ότι είστε σε αντίστοιχη κατάσταση. Θα σας ζητηθεί να απαντήσετε παρακάτω σε ερωτήσεις τύπου:

1) Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το πώς θα ανταποκρινόταν το άλλο άτομο; σε κλίμακα από 1 = καθόλου έως 6 = πάρα πολύ

2) Πώς νομίζετε ότι θα ήταν πιθανό να ανταποκριθεί το άλλο άτομο; σε κλίμακα από 1= καθόλου πιθανό έως 6 = πολύ πιθανό

1. Ρωτάτε κάποιον/α στην τάξη εάν θα μπορούσατε να δανειστείτε τις σημειώσεις του/της.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν το άτομο αυτό θα ήθελε να σας δανείσει τις σημειώσεις του/της;	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

1= καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι το άτομο αυτό θα μου έδινε πρόθυμα τις σημειώσεις του/της.	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

2. Ζητάτε από το/τη σύντροφό σας να μείνετε μαζί.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν ο/η σύντροφός σας θα ήθελε να μείνετε μαζί;	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

1= καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι ο/η σύντροφός μου θα ήθελε να μείνει μαζί μου.	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

3. Ζητάτε από τους γονείς σας να σας βοηθήσουν να αποφασίσετε σε ποια προγράμματα θα κάνετε αίτηση.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν οι γονείς σας θα ήθελαν να σας βοηθήσουν;	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

1= καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι θα ήθελαν να με βοηθήσουν.	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

4. Ζητάτε από κάποιον που δε γνωρίζετε καλά να βγείτε ραντεβού.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν το άτομο αυτό θα ήθελε να βγει μαζί σας ραντεβού;	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

1= καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι το άτομο αυτό θα ήθελε να βγει μαζί μου ραντεβού.	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

5. Ο/Η σύντροφός σας έχει κανονίσει να βγει με τους φίλους του/της απόψε, αλλά θέλετε πολύ να περάσετε το βράδυ μαζί του/της και του/της το λέτε.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν ο/η σύντροφός σας θα αποφάσιζε να μείνει μέσα;	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

1=καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι ο/η σύντροφός μου θα επέλεγε πρόθυμα να μείνει μέσα.	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

6. Ζητάτε από τους γονείς σας επιπλέον χρήματα, για να καλύψετε τα έξοδα διαβίωσής σας.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν οι γονείς σας θα σας βοηθούσαν;	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

1=καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι δε θα είχαν πρόβλημα να με βοηθήσουν.	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

7. Μετά το μάθημα λέτε στον/στην καθηγητή/τρια σας ότι έχετε κάποια δυσκολία με ένα μέρος του μαθήματος και το/τη ρωτάτε εάν μπορεί να σας δώσει επιπλέον βοήθεια.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν ο/η καθηγητής/τρια σας θα ήθελε να σας βοηθήσει;	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

1=καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι ο/η καθηγητής/τρια μου θα ήθελε να με βοηθήσει.	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

8. Προσεγγίζετε έναν/μία καλό/η σας φίλο/η για να μιλήσετε σχετικά με κάτι που είπατε ή κάνατε και τον/την αναστάτωσε πολύ.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν ο/η φίλος/η θα ήθελε να σας μιλήσει;	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

1=καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι θα ήθελε να μιλήσουμε για να λύσουμε τις διαφορές μας.	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

9. Ζητάτε από κάποιον συμφοιτητή/τρια σας να πάτε για καφέ.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν το άτομο αυτό θα ήθελε να έρθει μαζί σας για καφέ;	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

1=καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι το άτομο αυτό θα ήθελε να έρθει μαζί μου	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

10. Μετά την αποφοίτηση δε μπορείτε να βρείτε δουλειά και ρωτάτε τους γονείς σας εάν μπορείτε να μείνετε μαζί τους για λίγο.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν οι γονείς σας θα ήθελαν να επιστρέψετε στο σπίτι;	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

1= καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι θα ήμουν ευπρόσδεκτος/η στο σπίτι.	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

11. Ζητάτε από ένα/μία φίλο/η σας να πάτε μαζί διακοπές το Πάσχα.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν ο/η φίλος/η σας θα ήθελε να έρθει μαζί σας;	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

1= καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι ο/η φίλος/η μου θα ήθελε να έρθει μαζί μου.	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

12. Τηλεφωνείτε στο/στη σύντροφό σας μετά από μια έντονη λογομαχία και του/της λέτε ότι θέλετε να τον/την συναντήσετε.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν ο/η σύντροφός σας θα ήθελε να σας συναντήσει;	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

1= καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι θα ήθελε να με συναντήσει.	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

13. Ρωτάτε ένα/μία φίλο/η εάν θα μπορούσατε να δανειστείτε κάτι δικό του/της.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν ο/η φίλος/η σας θα ήθελε σας το δανείσει;	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

1= καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι ο/η φίλος/η μου θα ήθελε πρόθυμα να μου το δανείσει.	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

14. Ζητάτε από τους γονείς σας να έρθουν σε μια σημαντική για εσάς περίπτωση.

1=καθόλου 6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν οι γονείς σας θα ήθελαν να έρθουν;	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

1= καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι οι γονείς μου θα ήθελαν να έρθουν.	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

15. Ζητάτε από ένα/μια φίλο/η να σας κάνει μια μεγάλη χάρη.

1=καθόλου

6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν ο/η φίλος/η θα σας έκανε αυτή τη χάρη;	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

1=καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι θα μου έκανε πρόθυμα αυτή τη χάρη.	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

16. Ρωτάτε το/τη σύντροφό σας εάν σας αγαπάει πραγματικά.

1=καθόλου

6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν ο/η σύντροφός σας θα απαντούσε θετικά;	1	2	3	4	5	6
----	--	---	---	---	---	---	---

1=καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι θα απαντούσε θετικά με ειλικρίνεια.	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

17. Πηγαίνετε σε ένα πάρτι, προσέχετε κάποιον/α στην άλλη άκρη του δωματίου και του/της ζητάτε να χορέψετε.

1=καθόλου

6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν το άτομο αυτό θα ήθελε να χορέψει μαζί σας;	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

1=καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι θα ήθελε να χορέψει μαζί μου.	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

18. Ζητάτε από το/τη σύντροφό σας έρθει σπίτι να γνωρίσει τους γονείς σας.

1=καθόλου

6=πάρα πολύ

α.	Πόσο θα σας απασχολούσε ή θα σας άγχωνε το αν ο/η σύντροφός σας θα ήθελε να γνωρίσει τους γονείς σας;	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

1=καθόλου πιθανό 6=πολύ πιθανό

β.	Θα περίμενα ότι ο/η σύντροφός μου θα ήθελε να γνωρίσει τους γονείς μου.	1	2	3	4	5	6
----	---	---	---	---	---	---	---

Παρακάτω ακολουθούν μια σειρά από προτάσεις που έχουν στόχο να αξιολογήσουν συνολικά το πόσο ικανοποιημένοι είσατε από τη ζωή σας μέχρι σήμερα. Σε αυτή την κλίμακα δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις. Κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός και γι' αυτό οι απαντήσεις που δίνετε είναι μοναδικές. Η πρώτη απάντηση που σας έρχεται στο μυαλό είναι συνήθως και η πιο αντιπροσωπευτική, γι' αυτό μην αφιερώνετε πολύ χρόνο σε καθεμία από αυτές. Σημειώστε την επιλογή που σας φαίνεται ότι σας αντιπροσωπεύει πιο πολύ, μαυρίζοντας μια από τις επτά επιλογές που παρουσιάζονται παρακάτω. Απαντήστε σε κάθε πρόταση.

①	Διαφωνώ απολύτως
②	Διαφωνώ
③	Διαφωνώ μερικώς
④	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
⑤	Συμφωνώ μερικώς
⑥	Συμφωνώ
⑦	Συμφωνώ απολύτως

Σας παρακαλούμε σημειώστε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με τις παρακάτω προτάσεις.

1. Η ζωή μου είναι γεμάτη σκοπούς και νόημα	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
2. Οι φίλοι και γνωστοί μου με υποστηρίζουν και με ανταμείβουν γι' αυτό που είμαι	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
3. Ενδιαφέρομαι παρά πολύ για τις καθημερινές μου δραστηριότητες	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
4. Συμμετέχω ενεργά στην ευτυχία και την ευζωία των γύρω μου	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
5. Είμαι ικανός/ή και άξιος/α για τις δραστηριότητες που είναι σημαντικές για μένα	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
6. Είμαι καλό άτομο και ζω μια καλή ζωή	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
7. Είμαι αισιόδοξος/η για το μέλλον μου	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
8. Οι άνθρωποι με σέβονται	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦